

A DEBRECENI M. KIR.
KÖZÉPISKOLAI TANÁRKÉPZŐINTÉZET
GYAKORLÓ GIMNÁZIUMÁNAK

ÉVKÖNYVE

AZ 1940—41. ISKOLAI ÉVRŐL,
A FENNÁLLÁS ÖTÖDIK ESZTENDEJÉBEN.

KÖZZÉTETTE
Dr. JAUSZ BÉLA
IGAZGATÓ.

6068/041

DEBRECEN, 1941.
KIADTA AZ INTÉZET IGAZGATÓSÁGA
SIMONYI-ÚT 12.
TÁVBESZÉLŐ : 32-48 SZÁM.

DEBRECEN, 1941.

M. KIR. TISZA ISTVÁN-TUDOMÁNYEGYETEMI NYOMDA

A magyar reménykedés húsz esztendeje a debreceni fiú-középiskolák értesítőiben 1918/19—1938/39.

Talán nem szükséges különösebben értelmeznünk a címben szereplő időhatárolásnak a jogosultságát. A bécsi döntéskor valamennyien úgy éreztük, hogy a világháború óta eltelt idő egységbekapcsolódása volt mindannak, amit győtrelemben és vágyban, reményben és munkában szenvedett, hitt, vállalt és elért e két évtizednek magyarsága. Teleki Pál, e kor tanítója, törekvéseinek tudós harcosa és eredményeinek boldog számbavevője maga is ilyen egységesnek látja ezt az időt, amikor annak kitartó munkájáról, az igazság és tudás fegyverével vívott küzdelmeiről beszél, amikor az elmúlt húsz esztendő fokozatos emelkedését megállapítja.¹

Ugy gondoljuk, hogy nem felesleges visszpillantani a magunk szűkebb életében erre az időre, újra átélni annak hullámzását városunk és azon belül iskolánk kisebb közösségének krónikája nyomán. Az idősebbek, szülők és tanárok az adatok és tények olvastán sok mindenre emlékeznek majd abból, amit az élet küzdelmeiben már csak féligmeddig szürkén és elmosódottan őriztek meg ez új honfoglalás hősi korszakából, áldozatos és szolgálatos fiatalságunk éveiből. A fiatalabbak itt-ott talán újat is találnak ezekben a feljegyzésekben, amelyekben nagy nemzeti bukásunk tényeit és próbára tett nemzedék ítéletét őrzik a száraz iskolai beszámolók. Talán megérteneek valamit abból a sok útkeresésből, újra- és újrakezdésből, aminek eredményét ma olyan természetesnek találjuk, s hajlandók vagyunk szerencsét emlegetni akkor is, amikor célbajutásról van szó.

Tudjuk jól, hogy az ilyen összefoglalás még vázlatosan sem szorítható egy iskolai évkönyv lapjaiba. Azt is tudjuk, hogy az átnézett értesítők lelkiismeretes följegyzései és pontos tanúvallomásai sem adják azoknak az éveknél küzdelmes életét, alig-alig éreztetnek valamit az iskola hétköznapi munkájából, annak ezer gondjából, egymásba sodort szövevényéből.²

Ezért nem is vállalkozunk arra, hogy e korszak vonatkozó adatait hiánytalanul felsoroljuk vagy iskolai életét teljesen megrajzoljuk. Innen tárgyunk szűkítése és szempontunk egységesítése. Az iskolák külső ese-

¹ *Gróf Teleki Pál*: Magyar politikai gondolatok. (Nemzeti Könyvtár.)

² Itt is köszönetet mondunk az áll. Fazekas Mihály, Koll. Református, Róm. kat. Cal. Szt. József és Zsidó Gimnázium igazgatóságának munkánk szíves támogatásért. — Minthogy áttekintésünk tudományos igények nélkül készült, az értesítők idézett helyeinél nem jelöljük a forrást. Ezt tanácsolta a könnyebb szedés és olvasás szempontja is, meg az a törekvésünk, hogy a jelzett iskolák munkájának némileg egységes képét vázoljuk.

ményeiből csak legszükségesebbekre szorítkozunk, főkép a nevelő hatásokról emlékezünk meg, s a legfontosabb eredményeket emeljük ki. Itt csak utalunk arra, hogy nem lenne érdektelen e két évtized iskolatörténetének pontos feldolgozása. (A törvényes rendelkezések egymásutánja, a tanítóeljárás módosulása, a tanári testületek változása, az új tanár- és diák-eszmény kialakulása, a tanulók létszámának hullámozása, az iskolák benépesülésének körülményei, stb.)⁸ A mostani nyugalmi állapot sok, volt nyugtalanságnak az eredménye és lehető fejlődésnek a csirája. Rövid próbálkozásunkban az iskolai munka nevelő célját tartottuk szem előtt, amikor a mai olvasónak az iskola tegnapi életét idézzük.

Bármennyire rövidítjük mondanivalónkat, utalnunk kell azokra az állapotokra, amelyeket a világháború négy esztendeje teremtett az iskolákban. Bizonyosan tudjuk, hogy az itt idézett komor emlékek közösek az ország legtöbb iskolájának történetében, hisz egyetemes romlás körképei, de azért ebben a vonatkozásban is vannak sajátos debreceni színek.

Alig lehetett igazi nevelő munkáról beszélni abban az időben, amikor a legtöbb iskola hajléktalan volt. A debreceni iskolaépületeket is csaknem mind katonai célokra foglalták le. Az iskola idegen fedél alá szorult, tanár és tanítvány délutáni összevont előadásokkal kínlódott. Amikor a sebesült katonák és háborús intézők után a diákok újra elfoglalták hajlékukat, azt rettenetesen tönkrement állapotban látják viszont. Nemcsak az évek óta elmaradt tatarozás hiánya pusztítja kívül-belül ezeket a szükség-kórházakat, hanem az idegen lakók, az idegen lakók háborús lelkülete is. Évekig tart, amíg az iskolaépületek csak tanításra szolgáló intézetek lesznek, hisz a lakásinség, a vagyonlakók szomorú éveiben nem egyszer menekültek találnak bennük szállást.

Mai szegénységünkben is elszomorítanak azok a feljegyzések, amelyek az akkori anyagi romlás örökítették meg. A darabokra szakadt ország gazdasági rendjének megzavarása elsősorban a tüzelőanyag beszerzésében támasztott legyőzhetetlen akadályt. Ezen a téren az iskolák hivatalos hatalma és lehetősége egymagában tehetetlen volt, a szülői ház segítségét kellett kérnie. Azt olvassuk, hogy az iskola tanári kara és a szülők együttese bizottságot alakított a tüzelőanyag beszerzésére. Ez a „fűtési bizottság“ az iskolát nemcsak tanáccsal segítette, hanem anyagiakkal is támogatta. Sokszor nagyon „családiás“ megoldásról van emlékünk. „Kénytelenek voltunk a szülőket megterhelni és az ő jószívükhöz fordulni, kérvén őket, hogy aki teheti, november 13-tól december 20-ig küldjön naponként egy-egy darab fát, vagy kevés mennyiségű szenet. Az igazgató tanulókkal nyilvántartatta a tanulók naponkénti fahozását s többször bement az osztályokba s buzdította a tanulókat a fahozásra. A nagy fahiány miatt még az intézetünk udvarán lévő régi akácfaakat is mind kivágtattuk“ — mondja a beszámoló. Másutt köszönetet mond azért, hogy az „intézet fűtési költségeihez a szülők is jelentékeny összeggel járultak hozzá“, s a tudnivalók között évi 800 korona fűtési díjra hívja fel a figyelmet. A fűtőanyag-tételét mint valami hallatlan kiadást könyveli el az az igazgató, aki ennek a szomorú időnek történeti emlékét akarja megörökíteni: „Ide jegyezzük az utókor számára, hogy fűtőanyagra több mint százezer koronát költöttünk“. Már nagyon rendezettek a viszonyok,

⁸ Ilyen szempontú tanulmány olvasható a szegedi középiskolákról *Imre Sándor*: Nevelésügyi Tanulmányok c. kötetében. (Szeged, 1934.)

amikor évekkkel később boldog dicsekvéssel írja le, hogy „az intézet a nm. VKM. gondoskodása folytán tüzelőanyaggal el volt látva“.

Természetes, hogy ezek az anyagi nehézségek nem egyik napról a másikra szűntek meg, az iskolai élet beszámolóiban még évekig nyomom kísérhető a pénzügyi válság. Az alapítványok elértéktelenednek, helyi nehézségekkel is találkozunk: „Alapjaink nagyobb része hadikölcsönben van a nagyváradi káptalan kezelésében, ezért ezek jövedelmei most nem nyernek kiosztást“. A pénzhígítás emléke az az adat, hogy önképzőköri pályadíjakkal, jutalmazásoknál 100 koronáról több ezer koronáig rugó összeget találunk. Ebben a sivár képben vigasztaló a társadalom felébredt lelkiismerete: „Jótekonyság terén az idej évi előállította a maga maecenásait“. Kezdetől fogva ott találjuk az adakozók névsorát, a „magát megnevezni nem akaró“ jótevő emlékét iskoláink újraeledő közösségében.

Ha az anyagi nehézségek emléke átnyúlik az estzendők egymásutánján, még állandóbb az erkölcsi romlás megállapítása. Pénzügyi téren az iskoláknak nagy segítségére volt az állami gondoskodás (a községi reáliskola ezekben az években lesz államivá), de erkölcsi téren keveset használt a hivatalos rendelkezés és lassan mutatkozott az utasítások hatása. Itt csak az iskola oktató-nevelő munkájának állandósulása és zavartalan elmélyülése hozott eredményt. A lelkek zürzavarában tanár és tanítvány a maitól nagyon eltérő életet mutat. Van olyan tanár, akiről a háború végén sem jön hír, a felfordult világban „nyomtalanul eltűnt“, írja hazaváró iskolája. De olyanról is van feljegyzés, aki „pár napi itt időzés után egy levél hátrahagyásával az intézetet elhagyta“. Az egészséges élet önszabályozó rendje nagyoknál és kicsinyeknél egyformán felbomlott. Gazdasági szegénység meg erkölcsi kifosztottság egyképpen zülleszt ezekben a közvetlen háború utáni években. Az ezt megállapító följegyzések hol komor szavakkal ócsárolnak, hol megértőbb lélekkel panaszkodnak, de mondataik mögött mindig érezhető valami elveszett értéknek a siratása.

„A tanulmányi eredmény csak alig kielégítőnek minősíthető, a háború és a forradalom alatti mulasztások még nagyon éreztetik hatásukat, azonkívül a létfenntartás nehézségei is nagyon hátráltatták az előmenetelt“. „Fegyelmi tekintetben nagyobb megnyugvás is kívánatos volna“. Ezt mondja mindenki. „A nagymérvű szakadatlan lelki emóciók folytán a tanulóifjúság megdöbbenően nyugtalanra, idegessé lesz.“ „Magaviselet tekintetében ez évben is sajnosan éreztük, hogy társadalmunknak még mindig mutatkozó kóros jelenségei és a nem egészséges közviszonyok a felnövekvő ifjúságra is hatással vannak“. Az elismerés hangját is mérsékeli ennek a szomorú örökségnek az érzete: „A magaviselet általában megfelelő volt, de még érezhetőek voltak a háborúnak és a forradalomnak némely utórezgéseit“. „A tanulmányi előmenetel és az erkölcsi magaviselet határozottan javult, az ifjúság laza fegyelme helyreállott és az intézetben oly szellem kezdett meghonosodni, mely ismét közelebb vitt bennünket a békebeli állapothoz.“ — próbál értéket és mértéket szabni ez alakuló világ egyik megfigyelője. A nagy bukás idején sokan még a „boldog béke“ ígézetében élnek és nem érzik, hogy „új szelek nyögetik az ősmagyar fákat“, még csak nem is sejtik, hogy a régi világ többé nem tud békét és rendet szabni se lázas diáknak, se beteg társadalomnak.

Ebben az időben Debrecennek és iskoláinak élete az ország más területén lévő iskolákkal egyező vonások mellett eltérőket is mutat. A szerencsétlen emlékü 1918-as forradalom és az utána próbálkozó proletár-

diktatura itt is felkavarta a lelkeket, de rövidebb ideig (32 nap) és váratlan befejezéssel: 1919 áprilisában az egész Tiszántúl román megszállás alá kerül. Ebből az időből olvassuk, hogy „mióta fennáll az intézet, a lefolyt iskolai évben élte legválságosabb és legzavartabb idejét. Az I. félév az októberi forradalom kitörése nélkül is veszendőbe ment volna a spanyoljárvány miatt. A II. félévben a húsvéti szünet nyúlt meg, mert éppen a végére esett a román megszállás“. A román megszállás elvágta az iskolákat az „anyaországtól“, a vezetők kénytelenek voltak sokszor saját belátásuk vagy a helyi hatóságok segítségével megoldani olyan feladatokat, amelyeket eddig a központ intézett el. Egy-egy iskolának is megvolt a maga külön gondja, baja ebben az átmeneti időben. Az egyik intézet két tanáráról jegyezték fel, hogy „húsvéti vakációra Pestre mentek, visszajönni nem tudtak s így történt az, hogy az 1918—19. iskolai évben háromféle tantárgyfelosztás volt“. „Noha idejében megrendeltük a fát, a román határzár miatt nem tudtunk hozzájutni“ — panaszolja az egyik iskola. A megszálló katonaság zaklatásai nem kímélték az iskolákat sem, pedig 1919 augusztusában már az egész ország területén véget ért a bolsevik garázdálkodás és a változás új reményekre jogosította a lelkeket.

Budapestre november 16-án vonul be a nemzeti hadsereg, Debrecennek még jóideig kell várnia a felszabadulásra. De remél és próbálkozik. „Október 6-át igaz kegyelettel ültük meg még a megszállás alatt kockáztatva az idegen katonai parancsnokság megtorló intézkedéseit“ jegyzi fel az értesítő. A végső kétségbeesés hiába hirdette, hogy „ne legyen új tavasz“, 1920 márciusa a civis városba is elhozta az új magyar csodák ígéretét. A hivatalos beszámolók szürkeségén át is érezzük, hogy ez a hónap pirosbetűs ünnepe lett a nagy hajdúfészeknek. „Feledhetetlen napja lesz egész Debrecennek és így természetesen az ifjúságunknak is az a nap, amikor a románok elhagyták Debrecent március 11-én s üdvözölhettük a nemzeti hadsereget. a derék vasi legényeket. Valósággal felélegzettünk, hogy újból szabadokká váltunk“. Természetes, hogy az iskola is örül a magyar élet új indulásának. Ebben az évben „március 15 nem csupán a márciusi eseményeket újította fel, hanem a nemzeti hadsereg bevonulását is ünnepelte“.

Az iskolák városa a nevelők büszkeségével köszönti azt a férfiut, akinek neve az ősi Kollégium új büszkesége, akinek vállalkozása „megállj!“-t parancsolt a zürzavarnak. „Nagy napunk volt az, amikor nagybányai Horthy Miklós Ő Főméltósága, Magyarország kormányzója április 14-én megjelent Debrecenben“ jegyzi fel az új élet kezdetét az értesítő.

A trianoni békeparancs Debrecent az ország közepén határmenti várossá tette, a közelében megvont román határ új fejezetet nyitott az iskolák életében is. Ennek az állapotnak a nyomai nagy hullámzást mutatnak. A tanulók létszáma csaknem ugrásszerűen felszökik, de aztán a határátlépés nehézségei, a román útlevél- és vizumszerzés bizonytalan lehetőségei, az itt tanulókkal szemben mutatkozó bizalmatlanság „odaát“ nem marad hatástalan az iskolai tanulók létszámában, az iskolák természetes vonzásában sem. Ezt állapítja meg az egykorú följegyzés is: „Már apad a tanulók létszáma. Ez főként az ország szerencsétlenségéből magyarázható, mert az elszakított részekről sok tanítványunk elmaradt“. Egy másik iskola a húszas évek végén örömmel látja, hogy „iskolánknak a vonzóereje a trianoni határon túl is kiterjedt, mert az elszakított terü-

letről 37 tanuló jött hozzánk“. A közbeiktatott „országhatár“ szinte minden kapcsolatot megszüntet az „ott“ rekedtek és a régi iskola között, csak a kegyeletes idegondolás, a lélek hűsége tudja és őrzi a multat. Az elhunyt tanár búcsúztatójában is ott a nyoma ennek az erőszakos szétszakításnak : „Temetésén a trianoni határokon innen és túl öreg tanítványok ezrei gondolnak Debrecenbe“. Az egyik önképzőkör jelentésében pedig ilyen lelkes tervet fogalmaznak : „Felismerve a határszéli városok jelentőségét a kisebbségi munkában, Debrecen, mint az Erdélybe vivő út kapuját, az erdélyi magyarok számára határvárossá kell szerveznünk“. Megjegyezzük, hogy az általános nevelő hatások vizsgálatánál sok helyi vonást is találunk.

A trianoni iskoláknak első feladata volt a hagyományok ápolása. Egészen új állami életben, az események torlódásában nem építhetett a közvetlen multra, hanem régebbre kellett visszanyúlnia, ha nevelő törekvéseinek egységet, munkájának eredményt akart biztosítani. Bizonyos, hogy az első és nagy biztatást nemzeti történetünk adta abban a sivár jelenben. A magyar mult sietett a „holnaptalan nép“ segítségére és az órállók számontartották ezt a nagy ajándékot. 1923-tól 1938-ig (napjainkig) szinte egyetlen olyan esztendő sincs, amelyik ne sugározná biztató hittel és bizonyító erővel a magyar szellem diadalát és rendező erejét az erőszakkal gonoszul megtépázott Kárpáti-medencében. Írók és hősök, szentek és államférfiak, tudósok és alkotók emlékével gazdagodik ezeknek az éveknek tanulója egyszerű megemlékezésekben és fényes ünnepeken. Szinte szakadatlan sorban vonulnak el a diák lelke előtt azok a szellemi értékek és történelmi hagyományok, amelyek az időben szenvedő Magyarországon túl ennek a népnek és földnek örökkévaló értékét hirdetik új fogalmazásban, szenvedéshez szabott tanításban. „Szerencsések“ voltunk mindjárt a megemlékezések kezdetén, hisz Petőfi Sándor nevével hirdethettük az örök emberi szépségek magyar ígését. A legegyszerűsebb mondanivalók költője fenntartás nélkül fordította felénk az egész világ figyelmét, a világszabadság hirdetője sietett először szolgáltságba süllyedni népének segítségére. Itt is találunk debreceni vonatkozást a Kollégium költődiákjainak évfordulóin, Fazekas Mihály emlékűnépélyén, Pázmány halálának századik évfordulóján „amikor a némaságra kárhoztatott Nagyvárad“ helyett Debrecen rójja le szűkebb hazája, Tiszántúl kegyeletét a magyar próza megalapítójának. Szemlénk berekesztő éveiben ott komorlik a végzetesen magyar Kölcsey debreceni emléke és ott tündököl Szent István Kárpátokat egybefogó öröksége.

Érdemes lenne egybefűzni azokat az új szempontokat és elmélyülő tanításokat, amelyek közelhozták a megtiport nép lelkéhez a maga volt nagyságának emlékeit. Egészen bizonyos, hogy ezek az ünnepi megemlékezések népszerűsítették és tették egészen sajátunkká azoknak a magyar „szent éveknek“ szellemi kincseit. Volt az emlékezések között olyan is, amelyik egy-egy külföldi nagyságra, az európai szellem örökségére fordította tanulóink figyelmét. Ma már jól látjuk, hogy minden ilyenfajta kifelé tekintés egyben figyelmeztetés volt befelé, magunknak is arra, hogy nem szabad kiszakadnunk az európai műveltség közösségéből még akkor sem, amikor Európa elhagyott bennünket. A legmostohább időben is hűségesen őriztük azt a művelődési közkinccset, amely minden bizonyal szegényebb lenne nélkülünk és őriztük magunkat, hogy még balsorsunk napjaiban se tagadjuk meg az építő testvériség nagy örökségét,

Bizonyos, hogy ezek az ünnepélyek nem voltak arányosan méretezettek, biztos, hogy egyik-másik kiütözik az iskolai élet kereteiből, de a kishitűség kísértései között vizsgáztatás és hit járt mindig a nyomukban. A szigorúan vett iskolai élet és a csak leckéket ismerő szemlélet akkor elítélte ezeknek az esztendőknek zsúfolt és túlhajtott ünneplő lázát: „Nem tartjuk helyesnek, bármily nagy célból történjenek is, a túltengő, folytonos ünnepeket, melyek az iskola munkáját zavarják, a tanulókat a komoly dolgoktól és önképzéstől elvonják“. Ma megbocsátjuk ezt az ünneplő fogékonyt, hisz nem volt benne személyi vonatkozás, mindig a magyar mult oltárát fonta körül a kegyelet babérjával. Volt ezeknek a „nemzeti“, „irodalmi“ megemlékezéseknek a tanító szándékon kívül erkölcsi útmutatásuk is. Trianon magyar diákja mindenből kifosztva anyagiakban koldus sorsra kárhóztatva, ezekben a visszatekintésekben keresett és talált eszményeket, értette meg fajtája hősi lelkületét. Így lett az élet kenyere és a vizsgáztatás bora az örök igazságba vetett hite. Ez éltette nemcsak mindennapi imádságában, de áldozatos sorsvállalásában is.

Nemzeti fájdalom és a kereszthordozás erkölcsé egyesül ezeknek az éveknek jószándékú keresésében, újszínű eszmeiségében. Éppen az anyagiak pusztulása idején kellett mindenkinek éreznie, hogy a háború előtti anyagi felfogás csődöt mondott. A szelek fordulása jótékonyan hatott a lelkekre, s felekezeti különbség nélkül igyekeztek az iskolai munka vallásos elmélyülését szolgálni. Amikor a világ, népek, emberek nem hallgattak szavunkra, el kellett jutni Ahhoz, „Akitől nincs hova felebbezni“. Ez a vallási elmélyüléssel párosult nemzeti megigazulás nagy és maradandó eredménye a trianoni évek nevelő törekvéseinek. A nagy magyar századok hagyományait tudta új nyelven fiatal lelkeknek továbbadni.

A történeti emlékek és vallási hagyományok mellett ezekben az években talál a középiskola a népi ének kincsére. A magyar ének-ízlés átalakulását, az ősi népzene szeretetét először az iskolák szorgalmazzák. Kezdetben csak egy-egy „régí ének“ vagy „betlehemes-játék“ szerénykedik az ünnepély műsorán, a Magyar Jövő énekversenyein. Az igazi, magyar lélekből és magyar léleknek szóló dallamok meghódítják a szíveket a cigányos „magyar nótá“ híveinek nem kis fejszóválása mellett. Az Éneklő Ifjúság mozgalmának intését: Magyar dalt énekelj magyar ifjúság! — Debrecen diákjai is megtanulják. Egész délutánokat betöltő ünnepeket szentelnek a magyar dalnak, táncnak. Amikor ily mélyen szántanak a hagyományokban, a népi műveltség értékeit közvetítik a városi közeposztály felé.

A közös magyar hagyományok felelevenítésén kívül igyekeztek az egyes iskolák saját hagyomány-kincset tudatosítani, tanulók lelkébe plántálni. Erre az időre esik a középiskolai törvény ötvenéves emlékezete, az ősi Kollégium és az egészen fiatal reáliskola alapításának évfordulója, százados multra való visszatekintés (kegyesrendiek) és új utakon való indulás (zsidó gimnázium). A hivatalos felsőbbség is ápolja az egyes iskolák egyéni hagyomány-tiszteletét, amikor tanácsolja és elrendeli az intézetek névadását. Ez a „keresztelés“ jóval megelőzi a hadsereg hasonló intézkedését. A rideg és sűrke hivatal-iskola ezzel is színesebb lesz, hisz egy-egy nagy személyiségnek emléke, multunkba írt öröksége inti a mai diákot a magyar szellem folytonosságára. Ezt a multba néző öngazolást az iskolák belső életében is észrevesszük. Alig van olyan ifjúsági egyesület, amelyik ne keresne névadót a messze mult, vagy a tegnapi, sőt nap-

jaink kiváló egyéniségei között. A kisebb közösség eleven, vagy új életre kelt hagyománya, a vezetők leleménye teremtett itt színes névsort. A közismerteken kívül (Arany Jánostól Prohászkaig) Hanák János, Prónay Antal neve egészen az iskola egyéniségét tükrözi, a gróf Tisza István Sportkör, a vitéz Kaszala Károly Aero-kör közelmultra mutat, a Kodály kör neve egyben hitvallás is.

Nemcsak a történelmi nagyságokat tartja számon az iskola, számbaveszi volt tanítványait és végzett növendékeit is. A régi tanítványok egybeseregése a múlt értékének megőrzését is jelentette a szétszóródás éveiben. Az iskola összegyűjti fiait, hogy ébren tartsa bennük az egy úton haladók, az egy célra törők tudatát, hogy a hivatalos tényezők mellé társadalmi szervezetet teremtsen új feladatai elvégzésére. Már a húszas években megalakulnak a debreceni iskolák „Diákszövetségei“. Amikor a nagy keretek felbomlottak, a kicsinyek keresték és megtalálták egymás kezét, hogy szegénységükben is tudjanak másokon segíteni. Ezek a diákszövetségek az alkalmi összejöveteleken kívül számontartják a most tanulók munkáját, segítik az arra érdemeseket. A nemzedékeknek ez az egymás mellé sorakozása az élet örök ütemét hirdeti, a küzdők időnkénti visszatérése az iskola falai, a mai diákjai közé, az iskola-család egyre szélesedő egységét teremti meg.

Nagyrészt ezeknek a szövetségeknek köszönhető, hogy az iskolák más közösségeket megelőzve állítottak örök emléket hősi halottjaiknak. Arról is van följegyzés, hogy már a háborúban gondolkodnak, gyűjtenek „elesett hőseink emlékének megörökítésére“, de általában a volt diákok szervezkedése ajándékozza meg az „Alma Matert“ a hősök emlékjelével. Ezek az egyszerű vagy díszesebb művek nemcsak a halottakról szóltak, hanem az élők is tanították arra, amit akkor nyíltan nem volt szabad hirdetni. A belső meghökkölés és külső szemeltartás éveiben az iskola volt szinte egyetlen menedéke a magyar katona-eszménynek. Amikor költők kétségbeesése hirdette, hogy „a kardodat pajtás törd el itt az este“, a magyar iskola tisztelettel és leboruló alázattal állt meg az „ifjú hősöknek örök nagy Pantheonja előtt“. Nem volt nehéz ez a tanítás, hisz egy-egy iskola tanárai, tanítványai között többen voltak, akik nemrégiben jöttek haza a magyar katona hősi vartájáról, vagy „Nagy-Szibériából“. Elhíhető volt ez a tanítás, hisz a holtak áldozatát nyomatékoztatta az élők példája, akik sokszor a régi csukaszürkében idézték a „boldog szunyadókat“. Az iskola falain túl terjedt az ilyen hősi megemlékezés, hisz abban az időben az ellenőrző hatalmak sanda gyanuja, a kisantant szoros bilincse alig engedett valamiféle más megmozdulást. Azóta szép szokássá lett az, hogy az iskolából távozó osztály „ballagása, exitusa“ először a hősök emlékének áldoz. Az életbe indulók és halálba távoztak ilyen „találkozása“ egy pillanatra felfedi az emberi állomásokat: élet és halál, küzdés meg bukás örök együvé tartozását.

A hagyomány elmélyítésén, a hősi férfieszmény ápolásán kívül volt ennek a két évtizednek még egy harmadik általános nevelő gondolata: az irredentizmus. Míg az előbbieket a múltat idézték, ez a jövőbe mutatott. „Trianon, magyar igazság és területi épség“ ma és örökre bonthatatlan emléke ezeknek az éveknek. E hármas fogalomnak a sajtó mellett az iskola volt a nagy hirdetője, így lett rövidesen és fenntartás nélkül a magyar értelmiség központi gondolata. Egyszer majd nyomon követhető ennek a vágnak sokféle színeződése, ennek a hitnek új és új megfogalmazása,

ennek az egyetemes nemzeti akaratnak más és más próbálkozása, most csak egy-két iskolai vonatkozását említjük.

Már ma megállapítható, hogy ez a nemzeti törekvés komolyabb és tisztultabb formában jelentkezett iskolakönyveink fogalmazásában, célkitűzéseink rögzítésében, mint az ellenünk acsarkodó, a birtokunkon osztozkodó szomszédok történethamisítása. Nagy ereje volt, hogy történeti távlatokat idézett és emberi igazságokra hivatkozhatott az ellenünk uszítás barbár idején is. Örök érdeme marad, hogy a területi igényeket feltétel nélkül egybekapcsolta a „magunk-reviziójának parancsával“. A vágyakozás így mélyült célratörő akarattá, a hit áldozatos munkává. „Mint reménysugár jelenik meg előttünk az a történelmi tanulság, hogy az a nép, amely zászlajára olyan magasztos eszméket írt, mint önfeláldozás, önzetlenség, kötelességtudás és igazság, nem dőlhet meg még a tatárjárások és mohácsi vészek súlya alatt sem. Ezek az eszmék azok, amelyek a ránk kényszerített gyászos béke terheitől is meg fognak szabadítani“ — hirdeti az egyik fogalmazás. Mások úgy látják, hogy a trianoni megcsonkítotttság olyan lesz, mint a fák őszi megcsonkázása, aminek a nyomán szebb lombja, bővebb termése lesz a magyar életnek. Ezeknek az éveknak a tanítása nem akarta engedni, hogy „a Kárpátok gyűrűjében élő s jelenleg a sors mostohaasága következtében különböző államalakulatok keretébe tartozó magyarság egységének érzelmi tudata széthasadjon“.

Ennek az ébrentartó munkának széles változata és gazdag ötletessége a magyar nevelés történetének egyik legszebb fejezete marad mindörökre. Eszközeinek felsorolása külön tanulmányt érdemelne, itt utalásokkal kell megelégednünk. Irredenta levelezőlapok, revíziós jelvények, „az irredenta eszmét szolgáló emlékplakettek“ minden vármegyéből vett földdel, gyászfátyolos nemzeti szalag június 4-én, lelkes tüntetések és revíziót követelő felvonulások (Rothermere lord fiának debreceni látogatása) voltak az eszközei és külső jelei ennek a lelki egybeforrásnak. Költői betűjáték és imádságok könyörgő szava mind ezt a hitet hirdette. A hivatalos beszámolóok hangja ünnepélyessé válik, ha erről beszél. „Különösen hatásos volt a templomi vegyeskar hatalmas „Hiszekegy“ éneke, amely szinte feltűzelte a hallgatóságot“. Ilyen ünnepen az intézet udvara templommá lesz, „ahol egy megcsúfolt nemzet fiainak lelkéből száll fel az engesztelő imádság.“

Az ifjúság fogékony lélekkel belenő a nagyok gondjaiba. A Magyar Nemzeti Szövetség országos pályázatán debreceni diák lesz a győztes „Magyarország integritásának eszközei és útjai“-ról írt dolgozatával. — A hét első óráján az egyik iskola valamely hazafias gondolattal foglalta össze a munka „nemzeti följajlását“. Minden osztály, különösen a nyolcadik, leleményeskedik az alkalmas gondolat kiválasztásán. Erről az osztályról azt olvassuk, hogy minden héten más olvassa fel közülük az erre a célra írt imáját „amelyből a mai szomorú állapotok fájdalomra és a jobb jövő reménye csendül ki. A 38 szebbnél-szebb imát Könyvek Könyvébe gyűjtve őrzi az ifjúsági könyvtár.“

Tagadhatatlan, hogy ebben az időben nem egyszer fenyegetett a szavaló irredentizmus veszélye, a külsőségek eltanulása könnyűnek képzelte a kérdés megoldását is. „Szinte el se lehet számlálni, hogy mi mindennel háborgatják manapság az iskola csendes munkáját, főként a hazafiság szent nevében. Így az irredentizmus is elveszíti komoly belső

tartalmát s merő külsőséggé válik“ — panaszolja nem egészen alaptalanul az egyik értesítő. Nem szabad azonban elfelejtenünk, hogy a népszerűsítés mindig a mélység kárára kénytelen hódítani. Akkor egy kenyerétől megrabolt, fegyverétől megfosztott nép álmatag közvéleményét kellett nagy veszteségeire ébreszteni és nagy feladataira előkészíteni. Csak így vált lehetségessé, hogy a magyarság legégetőbb kérdéseire egyértelmű lett a felelet és egyetlen vággyá sűrűsödött ezeknek az éveknek nagy feszültsége.

Érdekes lenne egybegyűjteni az idevonatkozó dolgozatok, pályatételek címét. Alig van olyan tárgy, amit valami módon ne kapcsolnának ehhez az „égető kérdéshez“, olyan lecke, amelyik ne keresne utalást erre a fájó gondolatra. Irodalmi összefoglalás és erkölcsi önismeret, földrajzi tájékozódás és történelmi számonkérés egyformán jelentkezik ezekben az ifjú szivekből fakadt írásokban. Főlsorolás helyett csak mutatóba közlünk egy-két címet: Erdély a magyar irodalomban. — A magyar nemzet jó és rossz tulajdonságai történelmünk folyamán. — Mit ismerek csonka hazánkból? — Mohács és Trianon. — A Felvidék nemzetiségi kérdése. — A magyar tudósok szerepe a fizika fejlődésében. — Ungarische Stoffe in der deutschen Dichtung, stb., stb.

Érdekes munka volna ennek a húsz évnek „hazafias“ nyelvét vizsgálat alá venni. Zsoltáros magasságok és kétségbeesett kifakadások, bibliai képek és kurucos színek, ünneplő szárnyalások és lapos közhelyek, hagyományos formák jelentkeznek az iskolai beszámolókból is, valahányszor erről írnak. Ennek vizsgálata azonban eltérítene attól a céltől, hogy a trianoni évek nevelői munkáját, az ifjúságra tett hatását nyomon kövessük.

Minduntalan azt olvassuk, hogy más ezeknek az éveknek a diák-sága, mint a béke itt-ott még visszashajtott gondtalanságának ifjúsága. Az egész magyar életre zsidbasztó gondok, anyagi nehézségek okolása mindennapos. „A nem elég kedvező előmenetel arra az anyagi szükségre vezethető vissza, mellyel most a tanuló ifjúságnak küzdeni kell,“ olvassuk egyhelyütt. Ennek a fiatalságnak az elveszett ország, feldúlt otthonok, az „A és B-listák“ gondoljai nem engedték meg, hogy csukott szemmel menjen el az élet megdöbbenő mélységei mellett, a maga törtéreményű lehetőségei felé. „Felsőosztályos ifjúságunkban — ellentétben a háború előtti nemzedékkel — valahogy túl sok a felnőttek vonása. Ez az állandó keresés és nyugtalanság érezteti hatását a tanulmányi előmenetelben is.“

„Mit mond a szegény, a jövő, az elhelyezkedés gondjaitól már oly korán gyötört ifjúságunknak“ az iskola? — kérdi az egyik értesítő. Mennyi elhervadt életlehetőség hullott a trianoni évek sírjába! Amikor erre az időre emlékezünk, csak kegyelettel és hősöknek kijáró tisztelettel gondolhatunk a magyar polgári élet akkor vívott nagy harcára, a névtelen magyar dolgozók millióira, akik nagy reményeket és kicsiny életeket veszítettek el az ország pusztulásával, a társadalmi élet bomlottságában. Mindenkinél észre kellett vennie, hogy „a ma fiatalságának sokkal nehezebb sors jut osztályrészül, mint a háború előtti fiataloknak.“ Mindenki érezte, hogy „nem arany, hanem acélifjúságra van szüksége“ a golgotás magyar életnek. Mennyi biztató szó, nem egyszer önámító hit és jövőt féltő szeretet kellett ahhoz, hogy ez a fiatalság megtalálja ön-

magát, hogy magasba szegje a fejét és kikövetelje a sorstól a maga igazát.

A magyar iskolák diákja ezekben az években igazán nem „holdvilág-kanalazó széplélek“, hanem helyi és országos versenyeken edződő nagy feladatokra készülő komoly ígérlet. Debrecen dicsőségét hirdeti az, hogy az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen az első vidéki győzelmet az ő diákjai aratták. Az értesítők minduntalan emlegetik, hogy „az életben reális szemmel kell nézni és értékelni“. Ennek a törekvésnek sok jelét látjuk, amikor iskolai műhelyekről olvasunk, de ma is túlzottan találjuk azt, hogy az egyik intézet tanulói borbélyműhelyt rendeztek be. Ebben az időben szervezi meg az egyik gimnázium a maga „kereskedelmi tagozatát“ s ekkor kezd a magyar középiskola mohón idegen nyelveket tanulni, hogy megszűküljék határaitól messze juthassanak fiai. — „Olyan tanítványokat igyekszünk átadni a magyar társadalomnak, akiknek a mai kor gyakorlati problémái iránt érzékük van, de viszont a természetfeletti világrend uralmáért is síkra tudnak szállni“ — fogalmazza meg az egyik iskola a maga nevelési feladatát.

Az akkori iskolai élet ideges hullámzása, át- és átrendeződése, az egymást érő és nem egyszer egymásnak ellentmondó próbálkozások mutatják, hogy nem volt könnyű a magyar oktatás menetét állandósítani. Ennek a hivatalos újítás sorozatnak a nyomait az értesítőkben mindenütt megtaláljuk, mi mégis a nevelő munka „nem hivatalos“ műhelyeit (cserkészet, ifjúsági körök) figyeljük. Azért merjük vizsgálódásunkat erre korlátozni, mert úgy látjuk, hogy az iskola pezsgő élete ezekben a szervezetekben mutatja leginkább az új vonásokat, s ezek a kisebb közösségek szabadabban igyekeznek kielégíteni a tanulók friss művelődési igényeit.

Az új étellel fejlődik a Trianon után „másodszor született“ cserkészlet. Debrecen iskolái is bekapcsolódnak a mozgalomba, melybe nemzeti törekvéseink szolgálata és az egyéni jellemnevelés kötelessége szerencsésen kiegészítette egymást. A cserkészletnek akkor sok anyagi bajjal kellett megküzdenie, sokszor kényszerült kérő szóra, előítéletekkel volt kénytelen szembeszállni, miközben a maga belső szervezetének kiépítésére sürgették megsokasodott feladatai és az élet folyton jelentkező kötelezései. Biztos, hogy az a mozgalom a szeretet közvetlenségével, a gyermeki lélekhez alakított módszerével, a közösségi élet formáinak átvételével „férfiakat nevelt a gyermekiskolán keresztül.“⁴ A cserkész komoly vidámsága, jótékony vendég, majd állandó lakó lett a magyar diák életében. Az Isten „kis komolyának“, a trianoni magyar diáknak nagy szüksége volt erre a szellemre, amikor „kenyere könnytől ázott“, „amikor nem is élt s már mindent temetett“. A próbák apró sikerei és a táborozások nagy gondjai állandóan új akadályok elé állították, az iskolaitól eltérő ügyeskedésre szoktatták és fizikai munkára kényszerítették.

Joggal és jótékonyan növelte az önérzetét a magyar cserkészek nemzetközi sikereinek világhíre, hisz annyi letörés és belső gond után akkor lehetett és kellett először éreznünk, hogy egy népnél sem vagyunk alábbvalók. Az iskolákon belül folyó munkát ügyesen fogta egybe a kerületi szervezet, amelyen át országossá szélesült a mozgalom. Nevelő szempontból nem a vállalkozások merészségére kell utalnunk, hanem

⁴ Teleki Pál i. m. 64. 1.

arra a komoly előkészítő munkára, amely a kerületi táborokon és nemzeti nagytáboron át vezetett Gödöllő világsikeréhez. A kis dolgok fontosságának tudata, a végig való hűség nagy férfierénye, az egymásmegbecsülés kötelessége, az egymásba kapcsolódó feladatok és munkák fontossága ezekben a táborokban valósággal szemléltető oktatásban táruult egy bomlófélben lévő társadalom fiai elé. Az egyik debreceni cserkészcsapat tanulói az intézet tanárától ingyen adott telken tavasszal gazdasági munkába kezdenek. A város jó hírnevét öregbítette az, hogy a nemzeti nagytáborban a debreceni diákok mutatták „a legcserkészszerűbb táborozási módot“, maguk készítették szinte a semmiből a pincéjüket, mosdójukat, étkezőket. Míg a világ gazdag népeinek fiai a polgári élet minden kényelmével indultak táborba, a magyar fiú a leleményén kívül alig vihetett mást magával, és mégis csodatevő volt ezeknek az éveknek cserkészlete. A debreceni fiúk vízicserkészletet teremtenek és élnek folyóvíz-nélküli városunkban, a legénycserkészletben pedig új formával kísérleteznek. Ebben nagykorúsítják gyermekéveik cserkészletét, mert úgy érzik, hogy „új, nagyfiús-legényes életstílusra van szükségük.“ Elgondolásuk „egyképen ügyel a szellemi és testi igények kielégítésére, amikor a katonai és inkább szellemi (papi) életmód egységét szeretnék magukban kialakítani“; a helyi adottságokhoz alkalmazkodó leleményük kerékpáros kirándulásokat szervez közeli falvakba és távoli városokba.

A cserkészlet nemzetközi mozgalom, és még is magyar lett. Nem azért, mert jó magyar szót találtak az elnevezésére, nem is azért, mert árvalányhajat tűzött kalapjára. Szó és külsőség sohasem szabta meg valakinek vagy valaminek a lényegét, cserkészletét sem, hanem az a vidám komolyság, amelyről szépen írja néhai főcserkészünk: „A magyar cserkészt mindenütt, minden táborban az jellemzi, hogy komolyan víg. Nincs olyan nap, nem lehetnek olyan vidám órái, amelyben ne legyenek pillanatai, amikor magábaszáll, elkomolyodik az arca és nemzetének sorsára gondol.“⁵

A fiatal magyar cserkészlet életére terült trianoni árnyéknak léptenyomon ott az emléke ezekben az években. Alig van olyan vidéke a csonka hazának, ahová a debreceni cserkészek el nem jutottak, de akármerre jártak, mindenütt hozzájuk szegődött a szomorú magyar sors gondolata. Minden csonka hazai rögöt ismertek, de lelkük Nagymagyarország képét kereste, idézte, őrizte a szűk határok mentén. Debrecentől Pannónhalmáig járván „a komáromi híd közepén ökölbe szorított kezekkel álltak meg néhány pillanatra.“ „Túl a Dunán hegyek és falvak fürödnek a napsugárban. De oh! Ezek már nem hegyóriások, nem magyar faluk! Csehek bitorolják őket. Párkány tornyai oly közel vannak, hogy be lehet látni a kútgémes udvarokba. De nekünk magyar fiúknak még is oly távol fekszik. Amíg a Bazilika harangja minden szombat délután e szavakat kongatja: Nem, nem, soha!, Addig mi sem nyugodhatunk bele ebbe a rút igazságtalanságba.“ Sátoraljaújhelyen megsemmisíti a „Ronyva-patak hídján átvonuló országhatárt.“ A honfibu és elkeseredés vegyes érzelmei közt tekintettek át a mellettük haladó trianoni határon, „melynek távoli ködében szomorúan integettek Kassa templomainak tornyai és gyárkéményei.“ Ha szétdarabolt hazájuk legmagasabb pontjáról a világ négy tája felé tekintenek, gondolatuk „ama magasságok és

⁵ Teleki Pál i. m. 62. 1.

síkságok felé száll, amelyeket még mindig idegenek lába tapos s amerre magyar milliók várják a feltámadást.“ Meghatódva szemlélik „a messze csúcsokat éppen úgy, mint a szemet messzeségbe vezető Tisza szalagját, mert tudják, hogy ezek a ködös képek elszakított testvéreik földjéről szűrődnek feléjük.“ Már egész közel járunk a felszabaduláshoz, amikor ilyenekre merészkednek: „hogy a parton álló magyar leányoktól és magyar fiúktól elrejtjük szomorúságunkat, vig nótába csapunk át, és ők örömittasan lobogtatják kendőiket. Majd az átkos Trianon elleni tiltakozásra szavalókórust alakítunk és teljes erőnkől ordítjuk: Éljen Magyarország! Megyünk! Megyünk!“ Négy debreceni cserkész is résztvett a román cserkészszövetség Brassó melletti nagytáborán Erről írott beszámolójuk megjegyzi: „A megszállott területi magyarság megható testvéri szeretettel fogadta az árvalányhajás magyar cserkészeket“, akik a tábor végén fájó érzésekkel tértek vissza csonka hazájukba. A tátrai kirándulás diákjai egy napot szentelnek „Kassának, a régi magyar Felvidék legszebb, máig is egészen magyar levegőjű városának“ számol be a feljegyzésük. Országjáró táboraik mindig arra a másik Magyarországra néztek, amelyik ebben az időben lett az ifjúkori vágyak és hívő álmok erejével igazán a miénk. Nagyrészt a cserkészlet szervezetének köszönhetik a diákok, hogy az akkori, határozott világban is túljutottak Magyarországon. Színes és ügyes beszámolókat olvasunk a bulgáriai, finn- és olaszországi stb. táborozásokról.

Nem kisebb a jelentősége a cserkészletnek a közösségi tudat ápolásában hazai keretek közt és európai viszonylatban. Ebben az időben csak a cserkészlet (és bizonyos vonatkozásban az Ifjúsági Vöröskereszt) bírt távlatot adni a magyar tanulóknak. Kirándulásaikon más iskolák tanulóival barátkoznak, közös ünnepélyeket rendeznek és magyarországi levelezést folytatnak. Maguk a fiúk úgy érzik, hogy a „jamboree felért egy világművi úttal.“ A Cserkészszövetség Diáklevelező Irodája nemcsak a testvéri szeretetet ápolja, hanem a magyar igazságot is szolgálja ügyes, szerény formában, amikor a magyar fiúk üzenetét eljuttatja az angol, olasz, francia „testvérekhez.“

Az iskolák életében leginkább a cserkészleten át látjuk a szociális gondolat ébredését és gyakorlását mégpedig két irányban: a szegények segítésében és a falu-város ellentét áthidalásában. A karácsonyi „jöttent-hét“ napjain élelmiszert, ruhát, játékot gyűjtenek a nagyhegyesi meg nagyvisnyói szegény iskolásgyermekeknek, szeretetsomagokat visznek a nyulasi barakok nyomorgóinak, behavazott utakon szállítják a Jézuska ajándékát a kicsi proletárgyerekeknek és nevető lélekkel énekelnek nekik „néhány karácsonyi dalt.“ Arról is van följegyzés, hogy „a csapat tagjai huszonkét hadirokkant és hadiárva családot ajándékoznak meg, a csapat két állandó hadigondozottját pedig valósággal elhalmozzák karácsonyi ünnepére“. Szegényebb társaikat közkölségen viszik táborozni, debreceni fiúk is sietnek a Jugoszláviából kiutasított magyarok támogatására.

A „népi“ gondolatot tettekkel szolgálják, amikor „a karácsonyi vakáció folyamán az őrsök több helybeli és hajduszováti családot ruháznak fel, téli táborukban esténként a falubeliekkel beszélgetnek, megismertetik velük a cserkészletet és igyekeznek maguk is kiismerni a falusi ember téli életét.“ Beszámolóik szerint a táborhely környékén állandó kapcsolatot tartanak fenn a faluval, ahova be-bejárnak, beszélgetnek az

öregekkel, játékra tanítják a gyerekeket.“ Örülnek, ha a falusi gyerekek vasárnaponként kijönnek a táborba és együtt ehetnek, játszhatnak. A leventékkel közös versenyeket rendeznek és a falu népe számára tábor-tűzet gyujtanak, de épily szeretettel mennek a Vagongyárba is szerepelni.

Kedvesen őrzi a magyar testvériségnek és cserkészszületnek emlékét az a felszabadulás utáni terv, hogy „a nyári táborba magunkkal viszünk két vagy három szegénysorsú felvidéki (kassai) cserkészte.“ Nem is jó arra gondolni, hogy mennyivel hidegebb és kietlenebb lenne a „bal-sorstépte“ magyar élet, ha ezek a kis diákszívek és rajtuk keresztül a magyar család nem árasztja szeretetét a világra. Ezek a debreceni fiúk jobbik énjüket követték azokban a gonosz esztendőkbén és nagy szolgálatokat tettek mindnyájunknak, amikor hivatalos akciók nélkül akartak és tudtak „körüljárván jót cselekedni.“ Beszámolóik nyomán megértjük, hogy miért fogalmazta meg nagy barátjuk, a cserkészminiszter erkölcsi szolgálatukat olyan elismerően: „Csak a gyermekek által lettünk azzá, amik vagyunk.“⁶

Az ifjúsági önképzőkör a háború utáni középiskolának egyik nagy gondja és sokszor megvitatott kérdése.⁷ Így látjuk ezt a debreceni iskolákban is. „Az önképzőkör mai formájában történeti emlék. Nemzeti szervvé kell válnia“ — vallja az egyik értesítő. Ennek az átalakulásnak útja a munkaközösség. A kör élete az iskolai tanulmányok szerinti alosztályokban folyik, nagy lehetőségeket adva az egyéni érdeklődésnek. Szavaló és matematikai alosztály, aero- és bélyeggyűjtő-kör, meg a kis-önképzőkör igyekszik a tanulók érdeklődését kielégíteni. Az egyik iskola ifjúsági olvasótermében a fiúk napi olvasmányairól is gondoskodik közhasználatra bocsátott újságokkal, folyóiratokkal. A tanulók is szerkesztenek ifjúsági folyóiratot, melyet irodalmi zsengeikkel írnak tele. Olyan önképzőkör már alig van, amelyiknek az élete egy-két ünnepély rendezésében merülne ki. A felovasások és pályatételek tárgya sokszor meglepően újszerű, tudományos munkát igénylő, s a napi érdeklődést kielégítő. Az élelmiszerhamisítás kémiajától a kisebbségi sorsig, az élő irodalom alkotásaitól a világpolitika hőiséig mindent felölelnek ezek a pályamunkák. Így nem csodálkozunk, ha azt olvassuk, hogy „sokszor **órákig** tartó eszmecsere-t teremtett egy-egy téma.“ Egy kimutatásban egész dolgozatsorozatot találunk, amelynek mindegyike Debrecen városával foglalkozik a történeti leírástól a szociális városrajzig. Komoly irodalmi vállalkozást is látunk iskoláink életében. Debreceni diákok összegyűjtik és kiadják Tóth Árpád tanulmányait. Bírálatok c. kiadványukról komoly irodalmi tényezők írnak nagy elismeréssel. Kirándulásaikon ünnepélyt rendeznek más városok közönségének, tanyajárással kísérleteznek s a frontharcosok meghívására a Szövetség otthonában egész estét betöltő erdélyi műsorral szerepelnek. Az intézeti színpadon komoly darabokat adnak elő. Arról is tudunk, hogy a kulisszákat, kellékeket, magát a színpadot is kölcsönkérlik, hogy az örök játék izgalmas szépségeit megízleljék.

A hagyományos Segítő Egyesület és önképzőkör mellett új ifjúsági szervezkedésről is találunk említést az értesítőkbén. Ezeknek az éveknél gondjai és gazdasági kérdései hozták létre az Ifjúsági Takarékosági

⁶ Teleki Pál i. m. 64. 1.

⁷ *Belehorszky Ferenc*: Magyar problematika a középiskolában.

Egyesületet (Diákkaptár!) . Ez a próbálkozás sok ötlet és figyelemreméltó eredmény mellett sem tudott olyan iskolai szervvé fejlődni, mint az erdélyi iskolák szövetkezeti mozgalma.

A Sport-körök kezdetben a régi keretek között igyekeznek folytatni a háborúban megakadt testnevelést. Eleinte sok a panasz! „A háborús évek tornatanulásának hiánya érezhető, azért még sok pótlásra van szükség, bár a jóakarát és törekvés megnyugtató az ifjúságnál.“ Sajnálattal említik, hogy a városban „középiskolásoknak mai napig sincs játszóterük, sportpályájuk.“ Itt is érezhető a tantárgyakon túlnéző nemzetvédelmi szempont: „Azt tartjuk, hogy ma, amikor körülöttünk még oly borús a láthatár, ifjúságunk testi nevelésére százezreknél nagyobb gondot kell fordítani, mint valaha.“ Nemcsak az iskolai testnevelés okozott gondot, hanem az ifjúság egészségi állapota. A háborús elszegényedés, hiányos táplálkozás, az elmaradt orvosi ellenőrzés nyomai megdőbentenek ezekben a feljegyzésekben. Figyelemreméltó, hogy az iskola mennyi gonddal végzi e téren a szülői ház ellenőrző munkáját. „Különösen az alsó osztályokban feltűnő sok a rossz fogazatú növendék, s a háborús nyomorúság szomorú eredménye a vézna fejlődés.“ Másutt arról panaszkodik az értesítő, hogy „több növendék küzd a tüdőcsúchuruttal, hogy aggasztó az ilyen betegeknek a száma.“ Szomorú emléket idéznek a huszas évek járványos betegségeinek (vörheny, influenza) adatai. Megértjük, hogy a népegészség önvédelmi harca volt az akkor sokszor kifogásolt „sportörület“. — A hivatalos testnevelésen kívül az intézetek nagy felvilágosító munkát végeznek, amikor a szülői értekezleteken a „száj egészségtanára, a tuberkulosisra, az iskolaszanatóriumra stb.“, hívják fel a figyelmet. Azt is jól esik olvasni, hogy „az iskolaorvos hetenkint ingyenes rendelőt tartott a tanulóknak“ az akkori viszonyok között. A sport-oktatás és testnevelés újszerűsége feladataiban és módszereiben az énektanítással vetekszik. Az intézetek nagy áldozatokat hoznak ezen a téren is (iskolai lőtér), hogy lépést tartsunk Európa nagy készülődésével, hogy testileg is erős nemzedék vállalja a sürgető feladatokat.

Szemlélnk végén az iskola és szülői ház egymáshoz való viszonyát is kell érintenünk. A háború és az utána következett felfordulás gondjaiban nagyon is elszakadt egymástól ez a két nevelő. A megnyugvás éveinek egyik nagy eredménye, hogy az iskola a szülőket is belevonta a maga tervszerű munkájába, hogy a tanító mesterség és családi hagyomány egymásra talált. Pedig eleinte szinte csak gondot jelentett az iskola „otthon“. Az egyik iskola bocsánatot kér „a sok zaklatásért, amelynek a szülők ki vannak téve akkor, amikor hol három, hol több, hol kevesebb ezer koronáért rimánkodnak fiaik. Tény, hogy annyi irányban vagyunk igénybe véve, hogy az egyenesen aggodalmas.“ — hangzik a jogos panasz. Még emlékezünk arra az időre, amikor minden társadalmi szervezet az iskolára építette a maga számításait. A szülői ház és iskola együttműködését hivatalosan szervezte a szülői értekezletek és fogadó órák bevezetése. A fűtésnél a közös gond teremtette meg időről-időre, nem is minden iskolánál az ilyen együttes fellépést. Amikor aztán hivatalosan elrendelik ezeket a megbeszéléseket, az értesítők tanúsága szerint nagyon jó hatásuk volt diákra, szülőkre, iskolára. A két nevelő munka megismerte egymást, a közös nehézségeket. Sok egészséges kölcsönhatás segítette a tanuló megértését. Van olyan értesítő is, amelyik ezután is a szülői ház fokozottabb együttműködését kívánja, de sokkal több a szülői

ház segítségét elismerő feljegyzés. „A szülők érdeklődése az iskola iránt állandó és élénk volt.“ „Egyre jobban tapasztaljuk a tanulókkal való otthoni törődés, az iskola iránti meleg érdeklődés s a tanári karral való összemunkálkodás jótékony hatását“ — olvassuk az örvendező megállapítást. Tény, hogy az anyagiakkal küzdő szülő társadalom megható bőkezűséggel támogatta az iskola munkáját, segítette nevelő fáradozását. „A szülők mondhatnám, versenyre keltek egymással, hogy az iskolát sulyos helyzetében anyagilag támogassák.“ Minél nagyobbak voltak a szülők részéről feltornyosuló anyagi akadályok, annál magasztalóbb az elismerés szava, annál jobban esett a segítő készség megnyilatkozása. Nemcsak az ünnepélyek, összejövetelek és előadások állandó közönsége toborzódott az édesanyák és édesapák táborából, az ő szívük és erszényük gondoskodott a cserkészszáslőről, szegény tanulók támogatásáról, jótékonykodó gyűjtések sikeréről. Talán egy adat is igazolja, hogy ez a segítség néha komoly pénzbeli támogatás is volt. Az egyik Jókai-ünnepély jövedelméből 450.000 koronát küldhetett az iskola az országos Jókai-bizottságnak. —

De az iskola is tudott a hivatalos nevelő munkán felül szolgálni közös érdekeket. A szülői értekezleteken nemcsak szorosan vett tanítói kérdésekről, nevelői gondokról esik szó, hanem az akkor még „újságszámba menő“ légvédelemről, a külföldi repülés nagy haladásáról, társadalmi tennivalókról stb. Az egyi kiskola irodalmi délutánokat rendez, amelyeken országoshírv szereplőket ismernek meg a szülők. A másik esti előadássorozatban (Szülők Iskolája) igyekszik a társadalmi nevelés elősegíteni. Van iskola, amelyiknek hagyománya lett az ú. n. majális, valami kedves debreceni vonást őriznek az erről írt lelkes beszámolóik. A szülői ház figyelme családiasabbá, emberibbé tette az iskola hivatalos munkáját, de maga is kapott valamit emennek elvszerűbb eljárásából és végiggondolt célkitűzéséből.

Áttekintésünket komor és gyászos emlékekkel kezdtük, öröm és lelkesülő boldogság sugároz felénk az 1938—39. iskolai év értesítőiből. Tán az „angyalok nyelvén“ kellene annak szólnia, aki ennek az évnek melegségét, „csudákkal tündöklő“ fényét próbálná éreztetni. A hit látássá, a remény boldog bírássá lett, és a beszámolók új szóval hirdetik a debreceni iskolák hagyományos hazaszeretetét. Sohasem felejtjük el azokat a napokat, amikor egymás után nyíltak meg a Felvidék városai honvéd seregünk előtt, amikor tanár és tanítvány együtt hallgatta az intézeti rádiónál a felszabadultak és felszabadítók boldog ünnepét. Egyetlen hála-ímadás a sok diákszív dobbanása, amikor az új magyar határ vonalát rajzolták az iskolai térképbe. A „víg esztendő“ emlékét őrzi a feljegyzés: „Felhangzott a magyar ímadás, a Himnusz, talán még sohasem annyira a szívek mélyéből, mint ebben a felejhetetlen órában.“ — A segítő szándék leleményes lesz. Debreceni gimnázisták hangversenyt rendeznek az egyi felszabadult iskola megsegítésére. Szerető szívek gyűjtenek azoknak, akik még nálunk is szegényebbek. Mert elnyomottak voltak. Magyar a magyarnak soha annyi szeretettel nem segített, mint abban az esztendőben. Elhisszük, amit az első felvidéki utazásról vallanak a fiúk: „Egy valóra vált legenda kincseivel gazdagodtunk!“

Csak emlék-foltokat gyűjthettünk össze húsz esztendő küzdelmeiből alig húsz lapnyi beszámolónkkal. Úgy érezzük, hogy ez az idő a magyar élet, a magyar nevelés egyik legmozgalmasabb kora volt. Öncéluságunk

új alapvetését kísérte meg és hajtotta végre a nemzeti élet csaknem egész vonalán „a legszerencsétlenebb európai kultúrfázisban“, amikor csak önmagunktól lehetett és kellett építő eligazítást kapnunk a sok multatsírató számonkérésre, a jelen fájó kérdésére és a holnap sürgető parancsára. A debreceni gimnáziumok vázolt életalakulása kicsiben e kor egész magyar nevelő törekvését példázza: történeti hagyományok örökségével próbált mai módon új művelődési igényeket kielégíteni. A második évtized végén a nemzet reviziós törekvéseinek egy része megvalósult. A területi gyarapodással az iskolai nevelés központi gondolata a magyar feltámadásra való előkészület sokat veszített tárgyias, külső rámutatásokban. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy a magyar oktató-nevelő munka összefogó szempontok nélkül csak a tantárgyak és leckék napi elvégzésében rekedjen meg. Nemcsak nálunk és nemcsak bizonyos társadalmi, foglalkozási vonatkozásban történik ma „örségváltás, hanem az egész világ nagy átrendeződését, óriási erők mérkőzését érzi és jelzi Európa, a fehér ember válsága. Még mindig és újra:

*„Nehéz homályba kúszik a jövő
Mint szürkületkor erdőbe az út...
Aki bemegy, nem tudja, merre jut
S nem tudja, ki lesz, aki szembe jő...“*

(Végvári)

A trianoni mély völgy és a hús esztendősz feltörekvés után a magyarság mai élete a hegyi tisztások megnyugtató örömét hirdeti, de mintha nem hallaná a magasságok örök üzenetét. Új utakra sodor az idő fordulása, „tán a Balsors lesz, tán a Jószerencse“ a magyar jövő utitársa és végzete, de mindenképpen helyt kell állanunk. Egyénnek és társadalomnak folytatnia és szélesítene kell a trianoni évtizedek férfinevelő munkáját, hogy a kárpáti medence „emberebb és magyarabb“ formában illeszkedhessék a változott világba. Ki kell törnünk az osztály, felekezet, foglalkozás és minden más megkötő szemlélet korlátaiból, hogy társadalmunk eljusson a becsület és magyarság, munka és élet egyetemes értékszemléletére. Ezt a társadalmi megújulást nem bírta, ma már látjuk, nem bírhatta eddig elvégezni se az iskola, se a cserkészlet, se a szülői ház. A trianoni évek munkája azonban a romokból sokkal szélesebb kereteket és sokkal biztatóbb lehetőségeket ad a most indulóknak, mint ők kapott 1918-ban. Talán a mi szűkebb életünk vázolt adatai és megállapítható tanulságai is igazolják, hogy ez az eredmény nem magától jött, nem is a szerencse ingyen ajándékaként hullott az ölünkbe. Beszámolóink adatgyűjtése közben mindig éreztük, hogy Debrecen legfiatalabb gimnáziuma a „Gyakorló“ elismerő tisztelettel és követő szándékkal nézhet idősebb testvérei trianoni éveire, hisz „jó munkájukat“ hirdeti ennek az időnek minden iskolai följegyzése.

Dr. Éber János.

I/A.

Iskolánk létrejötte és bővülése.

A Debreceni M. Kir. Középiskolai Tanárképzőintézet elnökségének, *Dr. Pap Károly* egyetemi ny. r. tanár, elnök, *Dr. Szabó Dezső* egyetemi ny. r. tanár, elnökhelyettes urak és az Igazgatótanács kezdeményezésére, már évek óta folytatott előkészítő munkájának eredményeképpen, *Dr. Szily Kálmán* vallás- és közoktatásügyi államtitkár úr nagyhorderejű elgondolása alapján, valamint *Dr. Kőrösy László* vallás- és közoktatásügyi miniszteri tanácsos úr jóakarató támogatásával alakult meg 1936 nyarán iskolánk, amelynek felállítását ezen előkészületek alapján *Dr. Hóman Bálint* vallás- és közoktatásügyi miniszter úr 1936. szeptember 10-én kelt 36.565/1936. V. 1. ü. o. számú leiratával rendelte el.

Az iskola I. és V. osztállyal indult, mégpedig az I. az új középiskolai törvény alapján, mint gimnáziumi osztály, az V. mint reálgimnáziumi, amelyben a második modern nyelv a francia.

Az iskola céljaira a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium a Simonyi-út 12. szám alatt lévő Stégmüller-villát vette bérbe, s alakította át *Paczó Márton* műszaki tanácsos úr tervei alapján.

Az első iskolai évet az 1936. szeptember hó 22-én tartott évnnyitó ünnepséggel kezdtük meg.

A második esztendőben, 1937—38-ban újból I. és V. osztályt nyitván, négy osztályunk volt: I., II., V. és VI., a harmadik esztendőben öt, I., II., III., VI. és VII., a negyedik évben hat, I.—IV., VII. és VIII., a jelen ötödik esztendőben szintén hat, I—V. és VIII.

Az 1941—42. iskolai évben a következő osztályaink lesznek: I., II., III., IV., V. és VI.

I/B.

Iskolánk az 1940—41. iskolai évben.

1. Változás a felügyeleti hatóságban. 1940. augusztus 31-én kivált az Igazgatótanács tagjai közül *vitéz dr. Bessenyei Lajos* ny. tanker. kir. főigazgató, aki több ízben adta aktív főigazgató korában is tanujelét iskolánk iránt érzett érdeklődésének, s még a jelen esztendőben is megtartotta a gyakorló tanárjelöltek számára előírt pedagógiai teoretikumot. Tisztelettel veszünk tőle búcsút e helyen is, kívánván, hogy még sokáig érvényesíthesse tehetségét a magyar közoktatásügy javára.

Dr. Huss Richárd egyetemi ny. r. tanár, Igazgatótanácsunk tagja váratlan hirtelenséggel hunyt el f. évi február hó 14-én. Halála intézetünknek is gyászt jelent, mert benne iskolánk dolgainak jóakarató támogatóját veszítettük el. Emlékét kegyelettel őrizzük.

Tisztelettel köszöntjük Igazgatótanácsunk új tagjait, és pedig *Kiss József* tanker. kir. főigazgatót, aki igaz barátja iskolánkknak, s főigazgatói hatáskörében is számtalan esetben bizonyította már meg kitüntető figyelmét intézetünk irányában, és *vitéz Dr. Mészáros Ede*, egyetemi ny. r. tanárt, aki maga is gyakorló gimnáziumi tanár volt éveken keresztül, s így bizton hathatós támogatója lesz a tanárképzés munkájának.

2. A tanári testület személyi ügyei. A nm. VKM. 1940 december hó 30-án kelt 54.276/1940. V. 1. sz. rendeletével *Dr. Kovács Máté* és *Dr. Tóth Lajos* áll. gimn. rendes tanárokat gyakorlógimnáziumi tanárokká, ugyancsak 1940 december hó 30-án kelt 54468/1940. V. 1. sz. rendeletével *Dr. Némédi Lajos* gimn. helyettes tanárt gimnáziumi rendes tanárrá nevezte ki, 1940 október hó 17-én kelt 33.854/1940. IV. sz. rendeletével *Dr. Simon László* főisk. gyakornokot szolgálattételre osztotta be, akit aztán 1941 március hó 27-én kelt 66.768/ 1941. V. 1. sz. rendeletével helyettes tanárnak nevezett ki.

Dr. Szondy György gyak. gimn. rendes tanárt, c. igazgatót a nm. VKM. 1940 december hó 31-én kelt 173.437/1940. V. sz. rendeletével a debreceni tanker. kir. főigazgatósághoz középiskolai szakelőadónak és a főigazgató helyettesének nevezte ki, minek folytán nevezett 1941 január hó 22-én megvált iskolánktól. Míg egyfelől örömet okozott ez a kitüntető áthelyezés, másfelől veszteséget is jelentett számunkra a jeles kartárs távozása. — *Dr. Szondy György* az iskola alapítása, 1936 szeptembere óta volt tagja a testületnek, s az alatt a 4 és fél év alatt, amelyet nálunk töltött, nemcsak a legjobb oktatót és vezetőtanárt, hanem az őszinte, áldozatra kész, jóindulatú szeretettől áradó kartársat is becsültük benne. Nemcsak szigorúan vett iskolai és vezető tanári kötelességeit látta el mintaszerű pontossággal, magas színvonalon álló szak- és pedagógiai képzettséggel, hanem az iskolai élet minden megmozdulása iránt a legmelegebb és legodaadóbb érdeklődést tanusította. Soha semmiféle munkától vissza nem riadt, sőt ösztönző, mindig új távlatokat meglátó, lendü-

letes egyéniségével a tanári testületnek és az iskolának hasznos szolgálatakat teljesített. Kívánjuk neki, hogy tehetségét új beosztásában a magyar közoktatásügy javára minél tovább és hathatósabban érvényesíthesse, magunknak pedig, hogy méltó utódot kapjunk a természetrajzi tanszékre.

Dr. Szondy György óráinak helyettesítésével a II. félévre *Dr. Sátorj József* egyet. tanársegéd, okl. középisk. tanárt bízta meg 1941 március hó 3-án kelt 66.494/1941. V. 1. sz. rendeletével a nm. VKM., óraadókul pedig *Gyarmathi László* debreceni állami Fazekas Mihály gimnáziumi r. tanárt 3 mennyiségteni, *Horváth Károly* debreceni ref. leánygimn. r. tanár, tanulmányi felügyelőt 5 énekóra ellátására alkalmazta. — A róm. katolikus hittant *Hutai Ferenc* róm. kat. hittanár, szentszéki bíró, a gör. katolikus hittant *Dr. Nyika Béla* gör. kat. hitoktató, a református hittant *Dr. Módis László* ref. hitoktató, az evangélikus hittant 1940 december 1-ig *Krecsák Kálmán* ev. segédlelkész, 1941 április 1-ig *Jónás László* ev. segédlelkész, attól kezdve pedig *Pass László* ev. th. esperes, az unitárius hittant pedig 1940 november 20-ig *Derzsy Kálmán* unit. hitoktató tanította. (2 unit. vallású tanulók ekkor édesapja áthelyezése miatt kilépett.) A református és evangélikus vallásórák a délelőtti tanrend keretében voltak elhelyezhetők, a róm. kat. hittanórákat azonban a hittanár úr nagy elfoglaltsága miatt 2 órára összevonva délutánra kellett tenni. De ezek is az iskolában tartattak, míg 2 gör. kat. vallású tanulók a Fazekas Mihály gimnáziumban tartott délutáni gör. kat. hittanórán, 2 unit vallású tanulók pedig az unit. egyház székházában tartott délutáni unit. hittanórán vett részt. — A tanári testület tagjai a nm. VKM. rendeletére a következő megbízásokat teljesítették: *Dr. Jausz Béla* igazgató 1941 június hó 4-től 7-ig a szolnoki áll. Bánffy Katalin leánygimnázium szóbeli érettségi vizsgálatain, *vitéz Fehérváry Dezső* 1941 június 18-tól 21-ig a jászberényi áll. József nádor gimnázium szóbeli érettségi vizsgálatain elnökölt. *Barra György* 1941 június 23-tól 28-ig a mezőtúri ref. gimnázium, *Dr. Maday Pál* pedig 1941 június hó 12-től 14-ig a hajdúnánási ref. gimnázium szóbeli érettségi vizsgálatain volt kormányképviselő.

3. Tanárok tanulmányi útjai. *Dr. Éber János* miniszteri ösztöndíjjal vett részt a budapesti Tanárképző Intézet által 1940 június hó 26-tól július hó 16-ig magyar-szakos tanárok részére rendezett továbbképző tanfolyamon.

4. A gyakorló tanárjelöltek képzése; módszeres értekezletek.
A) A Debreceni M. Kir. Középiszkolai Tanárképzőintézet Elnöksége 9/1940—41. Tki. sz. alatt az I. félévre 28, 109/1940—41. Tki. sz. alatt még 1 tanárjelöltet osztott be iskolánkhoz, és pedig a 29 közül 27 jelöltet kedvezményes félévi, 2 jelöltet pedig egész évi gyakorlatra úgy, hogy azzal az 1 taggal együtt, aki már a múlt iskolai év II. felében kezdte meg egész éves gyakorlatát, az I. félévben 30 tanárjelölt töltötte gyakorló idejét iskolánkban. Beosztattatott ezen felül még 1 jelölt 3 hónapos és 7 felvidéki helyettes tanerő 3—3 hetes kedvezményes gyakorlatra, valamint 2 szakvizsgás és 1 alapvizsgás jelölt is, de az előző kettő teljesen elmaradt, az alapvizsgás pedig a II. félévben végezte gyakorlatát.

Az I. félév végén a 38 jelölt közül 25 tagnak kedvezményes féléves, 1 tagnak egész éves, a félév folyamán 7 tagnak kedvezményes 3 hetes gyakorlata telt le. Egy egész éves tag a félév végén a kolozsvári egyetemre gyakornokká történt kinevezése folytán távozott, 1 kedvezményes

féléves pedig katonai szolgálatának letöltésére vonulván be, gyakorlatát nem tudta befejezni. Egy kedvezményes féléves jelölt március 5-én, a kedvezményes 3 hónapos április 2-án fejezte be gyakorlati idejét.

A Tanárképzőintézet Elnökségének 292/1940—41. Tki. sz. végzése alapján a II. félévre 10 új tag osztatott be, akik közül 1 egész éves gyakorlatának első felét Budapesten már letöltötte, 2 pedig egész éves gyakorlatát kezdte. 3 hetes kedvezményes gyakorlatra nyert beosztást a II. félévben 7 felvidéki helyettes tanerő. Így tehát az I. félévről elmaradt töredékidős 2 és 1 egész éves jelölttel, valamint a 7 felvidéki h. tanárral együtt a II. félévben 20 jelölt gyakorolt iskolánkban. Az egész iskolai év folyamán összesen 55 gyakorló tanárjelölt és h. tanár volt intézetünk-höz beosztva, és végezte törvény-előírta tanítási gyakorlatát. A gyakorló tanárjelöltek egyéb adatai a IV. fejezetben találhatók meg.

Köztisztviselői ösztöndíja 5 jelöltnek volt az I. félévben, és pedig egynek 50 P, négynek 75—75 P összegben. Gyakorló tanárjelölti ösztöndíjban ugyancsak az I. félévben 2 jelölt részesült 75—75 P összeggel.

A gyakorló tanárjelöltek képzése minden tekintetben a nagyméltóságú Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Ur 1933. évi 17.104/IV. sz. rendeletével kiadott szabályzat és utasítás előírása szerint történt. — Ennek értelmében a beosztásukat követő 2 héten keresztül naponként 3 órát látogattak, mégpedig elsősorban saját szakjuk óráin. E két hét leteltével történt meg végleges beosztásuk vezető tanáraik mellé, akikkel óra előtt és után alaposan megtárgyalták a végzendő anyagot és a követendő módszert, majd a kivitelt. Ezek a megbeszélések alkotják tulajdonképpen a tanítási gyakorlatra való előkészületet. A hat osztály (4 alsó és 2 felső osztály) teljes mozgási szabadságot biztosított a jelöltek beosztása tekintetében. Mindamellett felhívtuk valamennyi jelölt figyelmét arra, hogy ne csak a beosztott órákon hospitáljon, hanem egész gyakorlati ideje alatt minél gyakrabban keresse fel a többi vezető tanár óráit is. Az egységes iskolai szellem és a komoly tanári munka lényeges feltétele t. i. hogy már kezdő korában megismerkedjék a tanár más tárgyak célkitűzéseivel, anyagával, módszerével — ha csak főbb vonásokban is — és megszerezze a körültekintő, szakfanatizmustól mentes együttes munkálkodás iránt való érzéket. Írásbeli óratervekkel készültek a jelöltek annak a tárgynak óráira, amelyből tanítani óhajtottak. Ezek a tanítási gyakorlatok 4—6 hétig tartottak, s idén is meg tudtuk valósítani azt, hogy másik szaktárgyból is legalább 2 órát tanított minden jelölt. A 3—6 hetes tanítási gyakorlat utolsó napján próbatanításokon igen gyakran üdvözölhettük egyetemünk bölcsészeti karának professzorait. A próbatanítást megbeszélés követte, amelyen egy hivatalos és előre kijelölt bíráló, a vezető tanár, a jelenlevő szakprofesszor és az igazgató fejtették ki véleményüket. — Novembertől kezdve bemutató tanításokat is tartottunk, és pedig átlag kéthetenként szerdán délelőtt. Céljuk a már fent említett egységes tanári munka és egységes intézeti szellem kialakítása volt, ép ezért ezeken az egész tanári testület és az összes gyakorló tanárjelöltek résztvettek. Példaadás kedvéért a vezetőtanárok is tartottak bemutató órákat: *Dr. Lesi Viktor* 1940 november hó 18-án a II. osztályban latinból és *Dr. Kiss Árpád* 1941 március hó 12-én a III. osztályban németből. — A jelöltek közül heten tartottak bemutató tanítást, mégpedig történelemből *Makay László* a IV. osztályban 1941 április hó 3-án, latinból *Gyárfás Imre* az I. osztályban 1940 december hó 14-én, németből *Wittmann Ádám* az

V. osztályban 1941 április hó 24-én, franciából *Kardos Tamás* az V. osztályban 1941 november hó 27-én, természetrajzból *Sinka Imre* az V. osztályban 1940 november hó 20-án, természettanból *D. Nagy János* a III. osztályban 1940 december hó 18-án, mennyiségtanból *Szele Tibor* a IV. osztályban 1940 december hó 4-én.

Ezekkel a szerdai bemutató tanításokkal kapcsolatban pénteken délutánonként módszeres értekezletet tartottunk, amelyeken egyrészt az elhangzott tanítás véтетett bírálat alá, másrészt az illető szaktárgy általános módszertani elvei, sőt továbbmenően a felvetődött pedagógiai problémák is megbeszélés tárgyát alkották. E módszeres értekezletek lefolyása a következő volt: a tanítást végzett jelölt önbírálat alakjában beszámolt azokról a pedagógiai és didaktikai elvekről, amelyek munkájában vezették, órája céljáról és a kivitel sikeréről. Egy előre kijelölt bíráló taglalta azután az elvégzett munkát, de legtöbbször arra is felhasználta az alkalmat, hogy a szakdidaktika egy-egy aktuális kérdését fejtegesse. Ilyen bírálók voltak: *Dr. Gáspár Gyula, Oláh József, Dr. Szabó László, Szele Tibor, Szűcs Gyula, Varga Zsigmond, Vámosi Nándor*. Természetesen a jelöltek minden egyéb értekezletünkön is résztvettek: a tanári testület a belső és személyes természetű ügyeket a rendszeres értekezletek után folytatólagosan tartott zárt üléseken tárgyalta meg. Az év folyamán 26 tanári gyűlést, közülük 17 teljes ülést tartottunk. — Ez elméleti képzésen kívül súlyt helyeztünk még arra, hogy jelöltjeink praktikusan is bekapcsolódjanak az iskola életébe és megismerjék az iskolai munka minden vonatkozását. Ép ezért rendszeresen végeztek inspekción az igazgatói irodában, résztvettek az óráközi felügyeletben, istentiszteletekre jártak a tanulókkal, segédkeztek kirándulásainkon, a szertárakban, könyvtárakban és az értekezletek jegyzőkönyveit vezették. Jegyzők voltak: *Dr. Balassa Iván, Barla Szabó Ödön, Betfia László, Bolváry Ödön, Csávás István, Daróczy László, Fehér Lajos, Futó József, Gyárfás Imre, Jaszkov Cyrill, Jánosi Ferenc, É. Kiss Sándor, Kocsis László, Kovács Béla, Mészáros Zoltán, Oláh József, Szabó Kálmán, Dr. Szabó László, D. Takács János*. A irodai munkában külön is segédkezett *Papp László* és *Varga Zsigmond*.

A gyakorló tanárjelölteknek természetesen rendelkezésükre állottak a folyóiratok és a tanári könyvtár.

Itt mlítjük meg, hogy *Bars László*, intézetünk rajztanára több előadásban ismertette a táblai munka technikáját a gyakorló tanárjelöltek előtt, mivel a tapasztalat szerint nagy szükség van arra, hogy a kezdő tanár a tábla kisasználásának lehetőségeit útmutatás alapján és helyesen sajátítsa el.

B) A bemutató tanítások nyújtotta metodikai anyag kiegészítésére és egységbe foglalása céljából a velük kapcsoltos megbeszéléseken kívül is tartottunk módszeres értekezleteket, ill. előadásokat. *Dr. Szondy György* 1941 december hó 9-én tartott előadást az iskolai filmoktatásról, *vitéz Fehérváry Dezső* pedig 1941 máj. 23-án tartott módszeres értekezleten a tanmenetek fontosságáról és megfelelő formájáról értekezett. A bemutatott tanításokkal kapcsolatban 1940 nov. 18-én *Lesi Viktor* „A latin alak-tan tanításának módszeréről c., 1940. nov. 22-én *Dr. Szondy György* a „Gimnáziumi természetrajzi tankönyvek“ c., 1940 november 29-én *Dr. Kiss Árpád* „Francia nyelv és irodalom“ c., 1940 december 5-én *Barra György* „A tárgyak kapcsolatáról“ c., 1940 december 13-án *vitéz Fehér-*

váry Dezső „Vives J. Lajos nézetei a latinnyelvi oktatásról“ c., 1940. évi december 20-án Dr. Tóth Lajos „A kísérletek a középiskolai fizikatanításban“ c., 1941 március 14-én Dr. Kiss Árpád „Módszer és eredmény“ c., 1941 április 4-én Dr. Madai Pál „A történettanítás nemzetnevelési szempontjai“ c., 1941 április 25-én Dr. Kiss Árpád „A koncentráció lélektani feltételei“ címmel tartottak előadásokat. A módszeres értekezletekkel kapcsolatban nem felesleges annak megemlítése sem, hogy igazgató minden egyes próbatanítási megbeszélésen és minden módszeres értekezleten a részletkérdések alapos tisztázása után összefoglaló értékeléseiben vagy hozzászólásaiban arra törekedett, hogy a felvetődött kérdések magasabb szempontokból is megvilágíttassanak és a neveléstudomány átfogó rendszerébe beleillesztessenek.

5. Hivatalos látogatások, vendégeink. Állandó figyelemmel kísérték munkánkat, bölcs és körültekintő tanácsaikkal a leghathatósabban támogattak gyakori látogatósaik alkalmával Dr. Pap Károly egyetemi ny. r. tanár úr, a Tanárképzőintézet elnöke és Dr. Szabó Dezső egyetemi ny. r. tanár úr, a Tanárképzőintézet elnökhelyettese. — Ugyancsak külön kell megemlékeznünk Dr. Mitrovics Gyula egyetemi ny. r. tanár úr, a pedagógia professzorának megtisztelő látogatásairól. Az igazgatótanács tagjai és az egyetem bölcsészeti karának professzorai közül is többen jelentek meg a bemutató és próbatanításokon. — Helybeli és környékbeli kártyasaink is gyakran keresték fel iskolánkat és érdeklődtek az iskolánkban folyó munka iránt. — Gyakran üdvözölhettük az igen tisztelt szülőket is ünnepeleink és a szülői értekezleteinken.

6. Az 1940—41. iskolai év tanulmányi tekintetben. A beírásokat 1940. június hó 26-án és 27-én, a pótbeírásokat szeptember hó 6-án és 7-én végeztük el, s a tanévet tulajdonképpen a szeptember hó 5-én tartott évnívító tanári értekezlettel kezdtük meg. A javító vizsgálatok is szeptember hó 5-én történtek. Mivel azonban a nyári kisebb tatarozási munkák és a nagytakarítás csak szeptember hó elején volt elvégezhető, mint az összes debreceni iskolák, mi is kénytelenek voltunk későbbre halasztani a munka megkezdését. Így a Tanárképzőintézet Elnökségének engedélyével szeptember 18-án volt az első tanítási nap. Előzőleg, szeptember hó 17-én tartottuk meg az évnívító ünnepséget. Reggel 9 órakor a róm. kat. vallású tanulók tanári vezetéssel a Szent Anna-utcai templomban voltak Veni Sancten, ahol *Hutai Ferenc* szentszéki bíró mondta a misét, a református, evangélikus és unitárius vallású tanulók pedig ugyancsak tanári vezetéssel a Kistemplomba mentek, ahol *Dr. Módos László* ref. hitoktató tartott évnívító istentiszteletet. (Az ev. vallású tanulók előző vasárnap saját templomukban is voltak.) D. e. 11 órakor az intézet udvarán az igazgató évnívító beszéde és az iskolai rendszabályok ismertetése után a nemzeti zászló előtt tisztelgett az ifjúság. — A munka beállítása az év elején meglehetősen nehezen ment, mert az igazgató, 3 tanár és 2 beosztott óraadó nélkül kellett az órákat elláttni. Ez a hat tanerő szeptember és október hó folyamán egymás után tért vissza az iskolához, úgyhogy november elejére teljes létszámú volt a kar. Az igazgatót november hó 2-án történt visszatéréig Dr. Madai Pál c. igazgató helyettesítette, a többi 5 tanár óráit pedig belkörü helyettesítéssel látta el a testület. November 7-én lépett életbe a rendes tantárgyfelosztás és órarend. Ettől kezdve azonban teljes zavartalan-sággal folyt le egész évi munkánk s azon az egy rendkívüli szüneten

kívül, amelyet a nagyszámban, de enyhe formában fellépett influenza-járvány miatt rendelt el a Tanárképzőintézet Elnöksége 1941 január 22-től 25-ig, a rendes mederben folyt az oktatás. Hosszabb helyettesítésre is csak egy alkalommal volt szükség: Horváth Károly énektanárt kellett 1941. április hó 24-től május hó 10-ig helyettesíteni, s ezt a helyettesítést *Csenky Imre* ref. tanítóképzőintézeti énektanár volt szíves elvégezni. — A VIII. osztály összefoglalóit 1940 május hó 10., 12. és 13-án tartottuk, az érettségi írásbeli vizsgálatokat 1940. május hó 15., 16. és 17-én, a szóbeli vizsgálatokat pedig 940 június hó 10-én és 11-én. — Az utolsó tanítási nap 1940 június hó 15-én volt. — Június 16., 17. és 18-án tartottuk meg az évvégi összefoglalásokat, június hó 21-én a testnevelési bemutatót, június hó 24-én az évről tanári értekezletet és június hó 25-én az évről ünnepélyt. E napon a tanulók istentiszteletre mentek, és pedig a római katolikus tanulók a Szent Anna-utcai templomba *Te Deum*-ra, ahol *Hutai Ferenc* szentszéki bíró celebrálta a szentmisét, a református és evangélikus tanulónak pedig *Dr. Módos László* református hitoktató tartott istentiszteletet a Kistemplomban. Utána 10 órakor volt az évről ünnepély, amelynek műsorát a Nemzeti Hiszekegy, igazgató évről beszéde és a Himnusz alkotta.

7. A tanulók száma. Beiratkozott a júniusi rendes és a szeptemberi pótbearatások alkalmával az I. osztályba 33, a II. osztályba 27, a III. osztályba 29, a IV. osztályba 23, az V. osztályba 12, a VIII. osztályba 13, — összesen 137 tanuló. Évközben iratkozott be az I. osztályba 2, a II. osztályba 1, a VIII. osztályba 2, összesen 5 tanuló. *Az összes beírt tanuló száma tehát 142 volt.* Évközben szülők áthelyezése miatt kimaradt az I. osztályból 3, a II. osztályból 2, a III. osztályból 1, a IV. osztályból 1. — összesen 7 tanuló. *Osztályoztatott az év végén 135 nyilvános tanuló.*

8. Valláserkölcsei nevelés. Az 1935:VI. törvénycikk végrehajtási utasítása hangsúlyozza, hogy a valláserkölcsei nevelésnek egészen át kell hatnia az iskola életét. A tanári testület valamennyi tagja nemcsak az utasítások rendelkezésére, de egyéni meggyőződése szerint is minden alkalmat megragadott arra, hogy a valláserkölcsei érzést a tanulóknál fejlessze. A tanári kar a keresztény vallásfelekezetekhez való tartozás tekintetében vegyes összetételű, éppenúgy, mint növendékei is. De ahogy a tanárok körében — bár mindenikük öntudatosan éli a maga vallási életét — a felekezeti harmonia tökéletes, ugyanez a tapasztalatunk növendékeinknél is: felekezeti béke, megértés és szeretet uralkodik közöttük. Ezért örömmel állapítjuk meg, hogy tanulóink valláserkölcsei érzése és magaviselete ez iskolai év folyamán is kedvező színben mutatkozott meg, és ez megadja annak a reményét, hogy a következő tanulónemzedékek is a mostani gárdához hasonulnak. — Az iskolai vallásoktatás eredménye örvendetes. — A tanévet mindhárom vallású tanulók istentisztelettel kezdték meg, ugyanúgy fejezték be. Évközben vasár- és ünnepnapokon a római katolikus tanulók kis létszámuk miatt a felsőkereskedelmi fiúiskola római katolikus tanulóival együttesen vonultak a plébánia-templomba szentmise hallgatásra. Intézetünk részéről a felügyeletet részben tanárok, részben gyakorló tanárjelöltek gyakorolták. A reformátusok az istentiszteletekre ugyancsak tanári és gyakorló felügyelettel jártak. A reformáció emlékűnépét is megülték. — Az evangélikus tanulók hittanáruk felügyeletével az év. templomba jártak istentiszteletre. Március hó 26—27. napjain a római katolikus tanulók számára lelkigyakorlatok,

a református tanulók számára ugyanakkor csendes napok tartattak. A római katolikus tanulók az év folyamán többször járultak közösen a gyógyás és áldozás szentségéhez, a reformátusok pedig úrvacsorát vettek. — A VIII. o. római katolikus tanulóinak hittani összefoglalásán, valamint év végén a többi osztályokén is *Láng Pál* pápai kamarás elnökölt. — 1941 május hó 2-án a református hittanórákat látogatta meg *Szász Imre* ref. esperes. — A ref. tanulók konfirmációi vizsgáján *Dr. Soós Béla*, ref. lelkész, egyetemi magántanár és *Rábold Gusztáv* ny. ref. leánygimn. tanár, a VIII. osztály ref. hittani összefoglalóján *Kovács József* ref. lelkész, a többi osztályén *Halász András* ref. lelkész és *Szeremley Barna* ny. ref. gimn. tanár elnökölt. Az evangélikus tanulók hittani összefoglalóján ez évben *Túróczy Zoltán* tiszai ev. püspök volt az elnök.

9. Hazafias nevelés, iskolai ünnepélyek és megemlékezések. A határainkon kívül és belül drámai gyorsasággal pergő, valóban új világot alakító események, a minden egyénen sorozatosan átrendülő feszültségek és megnyugvást hozó feloldódások az iskolai élet munkáját sem hagyják meg a maga zavartalan békéjében. Az ilyen korszak, mely önmagában is súlyos tanulságokat nyújt mindenki számára, különösen alkalmas arra, hogy az ifjúság táguló lelke előtt kézzelfogható valósággá legyen sok olyan tény, amit máskor csak nehézkes tanulmányok eredményeként szűrhet le magának.

A hazafias nevelés, amelynek célja a magyar nemzeti gondolat, közös magyar szellemiség, egységes célokat maga előtt látó nemzettest és lélek kialakítása, mely társadalmi osztályokon, felekezeteken, színházok részérdekeken felül mindent a közös haza fennmaradásának és boldogulásának rendel alá, ma természetes követelménye a nevelésnek, de természetes vágya a magyar ifjúságnak is. A mai ifjúság tenni akar, termékeny, munkára készül fel, be óhajt illeszkedni abba a közösségbe, amelyben felnőtt és a megfelelő ember akar lenni a neki megfelelő helyen.

Mindez nem azt jelenti, hogy az iskola figyelmen kívül hagyja a rendelkezésre álló lehetőségek és alkalmak sorát, hogy nem követ el mindent iskolai hagyományok teremtése, a nemzeti szellem ápolása, de főként a jelen és következő nemzedékekre háruló nagy feladatok tudatos meglátása, célul való kitűzése érdekében. Alkalom nyílik erre minden tárgy tanítása közben, a közös kérdések közös megtárgyalásában, de iskolai és nyilvános ünnepélyek látogatása alkalmával is.

Évkönyvünknek ez a fejezete csak az iskolai ünnepélyek és megemlékezések felsorolására ad módot. Ilyen irányú munkánkat a fenti szempontok vezették: őszinte, mesterkélttség nélküli, bensőségességre törekedtünk. A szülőket több alkalommal meghívtuk iskolánkba. Nagyobb nyilvános ünnepély rendezését azonban — a kis tanulólétszám, főként a felsőbb osztályok hiánya miatt — nem kíséreltük meg. Megemlékezéseink és ünnepélyeink a következők voltak:

Évnyitó ünnepélyünket szeptember 17-én tartottuk.

Október 6-án az ifjúság kegyeletes ünnepélyvel áldozott az aradi 13 vértanu és minden magyar vértanu emlékének. Ünnepi beszédet mondott *Varga Miklós* VIII. o. tanuló, szavalt *Botos Barna* IV. o. és *Vajda Gábor* VIII. o. tanuló.

Október 19-én megemlékeztünk a finn-ugon rokonságról.

November 9-én a takarékoság egyéni és nemzeti jelentőségére mutattunk rá osztályonként egy-egy tanítási óra keretében.

December 11-e a limanovai csata emlékének napja volt.

Március 15-e az egész magyarság ünnepe. Iskolánk is kivette belőle részét. A tanulók tanári vezetéssel istentiszteleten voltak, utána bensőséges iskolai ünnepet ültünk. A nap jelentőségéről Forster Miklós VIII. o. tanuló beszélt „A két únió, Petőfi és Erdély” címmel, mint ahogy az egész ünnepség e gondolat jegyében folyt le. Petőfi nemzeti dalát Botos Barna IV. o. tanuló, Petőfi: Két ország ölelkezése c. köteményét Dudás László III. o. tanuló és Reményik: Hírt viszek c. versét Varga Sándor VIII. o. tanuló szavalta. 48-as és erdélyi katonanótákat az I. osztály, mai katonanótákat a III. osztály és debreceni katonadalokat a II. osztály énekelt.

Április 4-én az első órán tisztelő emlékezéssel szólottunk az esztendő nagy halottjáról, gróf Teleki Pál miniszterelnökről, és méltattuk az ifjúság előtt azokat az érdemeket, amelyeket a nagy tudós és nagy államférfiú az országgyarapítás és nemzetfenntartás szent ügyében szerzett.

Május 7-én az osztályfőnökök megemlékeztek az anyák napjáról.

Május 13-án folyt le intézetünkben a ballagás

Május 17-én tartottuk meg a madarak és fák napját iskolai kirándulás keretében. A kirándulás befejeztével Dr. Sántori József tanár rendezésében ünnepély volt, melyről Évkönyvünk 13. pontjában részletesen is beszámolunk.

Május 25-én, a hősök emléknapján ünnepi lélekkel vonultunk ki özszes tanulóinkkal a Stadionba, a Debrecen várostól rendezett nagyszabású ünnepségre.

Június 4-én, a gyászos trianoni béke aláírásának évfordulóján az intézetre kitűztük a gyászlobogót, de külön is emlékeztettük e nap jelentőségére ifjúságunkat, melynek minden egyes tagja már Trianon után született.

Június 5-én a magyar könyv szeretetére buzdítottuk az ifjúságot.

Június 25-én volt évváró ünnepélyünk, melynek során az igazgató vázolta az iskolai év történetét.

10. Szülői értekezletek. Kezdetől fogva közvetlen összeköttetésre törekedtünk a szülőkkel. Ez részben fogadó órák, részben a szülői értekezletek útján történt. — A fogadó órák időpontját úgy sikerült már ez idén megállapítanunk, hogy nemcsak intézetünk rendes tanárainak, hanem óraadó kartársainknak és a hitoktató uraknak fogadóóráját is egy napra, keddre tudtuk összetömöríteni. Ez mindenesetre nagy könnyebbséget jelentett a szülők számára. — A fogadó órák hasznos megbeszélések alkalmát nyújtották. A szülők szívesen és gyakran kerestek fel bennünket, és így tanulóinknak iskolánkívüli életkörülményeiről a tanárok értékes, a nevelésben felhasználható adatokat szereztek, másrészről a szülők értesültek gyermekeik oly szokásairól, melyek gondos figyelmüket elkerülték. Így aztán a fogadó órák közvetlen és barátságos hangú megbeszélései nemcsak elméleti, de nem egy esetben valóban gyakorlati eredményekkel jártak. — A szülői értekezletek teljes, sőt egyenesen meglepő érdeklődéssel folytak le. Az év folyamán két szülői értekezletet tartottunk. Ezek közül az elsón, 1939. november hó 22-én Dr. Kiss Árpád adott elő „A tanári tekintély kérdése” címmel. Az igaz-

gató zárószavakat mondott. A második szülői értekezleten Dr. Jausz Béla gyak. gimn. igazgató a serdülő kor kényes problémáit tárgyalta előadásában. „Az érzelem és akarati tényezők alakulása a serdülő korban” címmel.

A szülői értekezleteket ebben az esztendőben sem tudtuk intézetünkben megtartani, mivel megfelelő nagyságú terem nem áll rendelkezésünkre. Így a Központi Egyetem XI. sz. tantermét voltunk kénytelenek erre a célra elkérni, amelyet Dr. Tankó Béla egyet. ny. r. tanár úr, a bölcsészettudományi kar e. i. dékánja készséggel bocsátott rendelkezésünkre. Fogadja e lekötelező szívességért iskolánk háláját

A fenti két szülői értekezleten kívül az iskolánkban tanuló gyermekek szülői egy harmadik megbeszélést is tartottak az Egyetem XII. sz. termében 1941 jún. 18-án. Az értekezlet tárgya a szülők segítségének megszervezése az iskola megfelelő épületbe való juttatása és ezzel jövő munkásságának zavartalan folytatása érdekében. A szülők ilyen irányú tevékenységét dr. Fazakas Sándor magántanár, orvos és dr. Salánky József orvos kezdeményezték; önzetlen munkájuk célját s eddigi eredményeit Fazakas Sándor ismertette az értekezleten. Dr. Salánky József a legközelebbi teendőket vázolta. Több felszólaló között dr. Hankiss János egyet. ny. 1. tanár és Veress Géza városi főjegyző javaslatai találtak igen kedvező fogadtatásra. Iskolánk őszinte hálával fogadja a szülőknek ezt a nemes segítségét és reméli, hogy önzetlen törekvéseiket siker koronázza.

11. A tanulók egészségi állapota. Egészséges tantermek, egészséges környezetben. Ez a jellemzője ideiglenes iskolánknak. A nagyerdei villanegyed legszebb, leglevegősebb útján sikerült berendezni ideiglenes otthonunkat, amíg a vallás- és közoktatásügyi kormányzat nem dönt a végleges iskolaépület felépítése ügyében. Mostani iskolaépületünk már helyénél fogva is biztosítja tanulóink számára minden időszakban a friss, egészséges levegőt. Az országos híré kertvárosrész virágos és falombos környezetébe az ifjúság eleven életét, vidám kedvét hozta iskolánk. — Amilyen egészséges iskolánk helye, éppolyan tiszták, levegősek, jól fűthetőek tantermeink is. — A szülők gondosságán kívül bizonyára a fentemlített tényezők is nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy jelentéktlenebb eseteken kívül alig volt súlyosabb természetű megbetegedés. — Az iskolaorvos megbízatása 1940. október 22-én lejárt, attól kezdve iskolánknak külön iskolaorvosa nem volt. Néhány szükségessé vált vizsgálatot dr. Sarkady László egyet. tanársegéd, volt iskolaorvosunk ejtett meg. Fogadja e szívességéért ezúton is az iskola köszönetét.

12. A természetrajz tanításában nagy gondot fordítottunk a szemléltetésre, amiben nagy segítségünkre volt a Debreceni Középkolai Növénykert is, mind növények és növényrészek szolgáltatásával, mind a helyszínen való bemutatásokkal. A földrajz és természetrajz keretében igen sok filmet vetítettek le a szaktanárok; mindezek a legtökéletesebben megfeleltek rendeltetésüknek.

13. Állat- és növényvédelem. Iskolánk elhelyezése ideiglenes lévén, a faültetés nem volt megvalósítható; azonban mindent elkövettünk, hogy tanulóinkat az állatok védelmére, a növények szeretetére neveljük. A madarak és fák napját 1941 május hó 17-én ültük meg. Ez alkalommal az I—V. osztály tanulói és az érettségi írásbelin nem érdekelt tanárok kora reggel a Nagyerdőbe vonultak ki, ahol a tanulók a délelőttöt természetmegfigyeléssel és testedző játékokkal töltötték. Az ünnepélyt Dr. Sá-

tori József tanár rendezésében délután artottuk meg a következő műsorral: 1. Nemzeti Híszkegy. 2. Kovács Kálmán: a természet templomában. Szavalta: Botos Barna IV. o. t. 3. Ünnepi beszéd. Tartotta: Farkas István V. o. t. 4. Kovács Kálmán: A kis madár kérése. Szavalta: K. Nagy József I. o. t. 5. Természetvédelem. Sátor József dr. befejező szavai. 6. Hímnusz.

14. Tanulmányi kirándulások. Iskolánk a folyó tanévben nem rendezett nagyobb kirándulást. Két alkalommal készítettünk elő igen nagy gonddal hosszabb erdélyi tanulmányutat: ezeket azonban a fokozódó közlekedési nehézségek miatt nem lehetett megtartani. A természetrajz és földrajz keretében azonban minden alkalmat felhasználtunk a természet felkeresésére, ami a késői tavasz, a folytonos esőzés miatt nehezebb feladat volt, mint rendesen. Növénygyűjtő és észlelő sétáinkon kívül az V. osztály tanulói Dr. Kiss Árpád tanár vezetésével szeptember 28-án Nyíregyházára tettek kerékpáros kirándulást, ahol egy napon át az ottani ev. gimnázium szívesen látott vendégei voltak. Dr. Lesi Viktor tanár vezetésével a II. osztály június 7-én Hajdúszoboszlóra rándult ki. — A tanulók művészeti nevelésének elmélyítését és a képzőművészetek iránti érdeklődés és szeretet fejlesztését célozta a Déri Múzeum és az ott rendezett kiállítások többszöri megtekintése. Nyelvi és irodalmi tanulmányaik elmélyítése érdekében többször vezettük át a tanulókat német előadók, különösen felolvasó költők és írók délutáni műsorának meghallgatására. A III—V. osztályok tanulói megtekintették a tavaszi német folyóirat-kiállítást is a Déri-Múzeumban.

Külön kell megemlékeznünk arról a kirándulásról, amelyen az érettségizett ifjak vettek részt Dr. Éber János tanár tanácsára érettségi bankett helyett. A kirándulók Nagyszalontára és Nagyváradra mentek június 18-án és 19-én Dr. Tóth Lajos osztályfőnök és Dr. Éber János tanár vezetésével. A szalontai állomáson kedves debreceni ismerősök, Kornya Sándor gimnáziumi igazgató és a Gyakorló Gimnáziumban végzett tanárok fogadták a fiukat. Az ő vezetésükkel járták be a kirándulók a várost, s látogattak el a Csonkatoronyba, ahol nagy örömmel tapasztalták a város lakóinak törhetetlen hűségét és szeretetét Arany János emlékéhez. Itt elhelyezték az intézet babérkoszorúját Arany Jánosnak, a felszabadított Nagyszalonta örök magyar büszkeségének szobra előtt. A Csonkatoronyban a dicsőséges magyar multat látták a fiúk, de a magasból látniuk kellett a jelent, a város közelében húzódó országhatárt. Hazafelé jövet Nagyváradon kiszálltak a kirándulók, hogy megtekintsék a város nevezetességeit. A püspöki palotában régi debreceni ismerősre akadtak Hanzély főtisztelendő személyében. Az ő szíves vezetésével nézte meg a csoport a székesegyház és a püspöki palota szépségeit. Szent László városának történeti emlékein kívül a mai magyar élet is nyújtott látnivalót. Az állomáson állt a Bukovinából hazatérők vonata. Véreink ízes beszéde, bizakodó hangulata, példás rendtartása, ünnepi külsőségei mélyen hatottak a debreceni fiúkra. De elérkezett az indulás ideje: Hadikfalva vándorló népével elindult a vonat a Bácskába, hogy annak ősi földjén új magyar élet teremjen. Az érettségizettek sokáig nézték a távozókat, majd maguk is vonatra ültek s a mult emlékeivel, meg a jelen nagy tanításával gazdagodva tértek haza.

15. Filmoktatás. Különösen a reáliák tanításában vezető tanáraink hathatós segédeszközként használták a VKM. oktatófilm-kirendeltségé-

nek kitűnő filmanyagát is. Természetrাজi órákon 51, földrajzi oktatás keretében 41, a természettani órákon 2 és a történelemórákon 2, összesen 96 film került vetítésre. — Szükségesnek tartjuk rámutatni, hogy az oktatófilm-kirendeltség a legnagyobb előzékenységgel és pontossággal teljesített minden ez ügykörbe vágó szolgálatot.

16. Diáklevelezés. Iskolánk tanulói már a tavalyi év folyamán felvették az érintkezést német diákokkal és levelezésük ebben az évben is tartott. Az V. osztályból 5 tanuló vett részt ilyen német nyelvű levelezésben. Természetes, hogy éppen a VI. és VII. osztályok hiánya nagyban indokolja a résztvevők aránylag kis számát; teljes iskolákban a nyelvet már könnyebben kezelő felső osztályokból kerülnek ki a levelezők legnagyobb része. A jövő években az idegennyelvű levelezés nagymértékű gyarapodására számítunk.

17. Testnevelés. Minthogy intézetünknek tornaterme nincsen, ebben az évben is a nm. VKM. engedélyével a Debreceni Torna Egyesülettel kötöttünk egyezséget, úgyhogy az év elejétől kezdve az intézettől csak 6 perc járásra lévő DTE-tornacsarnokban folytak le testnevelési óráink. Nem mulaszthatjuk el, hogy hálával ne emlékezzünk meg a VKM. testnevelési ügyosztályának megértő támogatásáról, mert igen szép számú és értékes tornaszerekkel látott el bennünket. Külön köszönet illesse *Dr. Bohn Ferenc* tanügyi főtanácsos urat, aki nagy körültekintéssel és kitüntető jóindulattal istápolja immár harmadik esztendeje testnevelésünk ügyét.

Ebben az esztendőben tartottuk első testnevelési bemutatónkat is június 21-én a DEAC-pályán az igen szép számban megjelent szülők előtt. Ez a bemutató arról tett bizonyosságot, hogy ifjúságunk a tornaterem hiánya mellett is szép eredményt ért el a testnevelésben. A bemutató műsorát közös szabadgyakorlatok, talajtorna, atlétikai versenyek és kosárlabdajáték alkották. A versenyek részletes eredményét a Sportkör beszámolójában adjuk.

18. Adományok, jutalmak, gyűjtések. *Dr. Pap Károly* egyetemi ny. r. tanár úr, a Tanárképzőintézet elnöke, az idén is az iskolának adományozta érettségi elnöki tiszteletdíját, 60 P-t a tanári könyvtár magyar irodalmi részének gyarapítására. A megtisztelő ajándékért iskolánk őszinte háláját nyilvánítjuk e helyen is. Debrecen sz. kir. város szociális ügyosztálya 33 P-t adományozott szegény tanulók segélyezésére, amely összegből 17 P-t Kaplonyi Miklós IV. o. tanuló, 16 P-t pedig Tóth Lajos I. o. tanuló kapott. — *Dr. Kovács Máté* és *Dr. Tóth Lajos* 1—1 db, *Dr. Bertók Lajos* könyvkereskedő 6 db, a *Csáthy* könyvkereskedő cég 4 db, a Szent István Társulat debreceni fiókja 3 db, a Nemzeti Könyvtár kiadóhivatala 20 füzet jutalom könyvet ajándékozott az iskolának. Jutalomkönyvet a következő tanulók kaptak: I. o.: *Makai Sándor*, *K. Nagy József*, *Salánki János*, — II. o.: *Ary László*, *Boczkó Miklós*, *Fazakas Sándor*, *Lakatos István*, *Salánki László*, *Soós László*, *Szőőr József*, — III. o.: *Dávid András*, *Dudás László*, *Hajdú László*, *Hankiss Elemér*, *Szondy István*, — IV. o.: *Zsáry Árpád*, *Tompa Andor*, — V. o.: *Hankiss János*, *Szanyi Gyula*, *Szتانó Lajos*.

A tanulók szociális érzésének fejlesztése céljából az idén is résztvettünk jótékonyági akciókban. Karácsonykor szegény elemi iskolai tanulók számára történt egy kisebb gyűjtés, a tanári kar és az ifjúság 1940 októberében 82.60 P-t gyűjtött az erdélyi akció javára, amit a főispáni hiva-

talba fizettünk be, az ifjúság pedig könyveket adományozott a nm. VKM. felszólítása alapján az erdélyi magyar ifjúságnak. A tanári kar 1941 áprilisában az árvízkárosultak javára adakozott.

A Diák-kaptár országos elnökségének felszólítására az évváró ünnepélyen az ifjúsághoz juttatott felhívás nyomán 4 tanulónk adott 10—10 P-t kölcsön Csíkcsomafalva székely község felségélyezésére. Ezek a tanulók a következők voltak: Salánki László II. o., Soós László II. o., Maklár Elek III. o. és Berényi Zoltán IV. o. tanulók.

Külön kell megemlékeznünk e helyen egy olyan jelenségről, amely az ifjúság magasfokú szociális érzéséről és erős baráti összetartásáról tesz tanúbizonyságot. Egyik legkisebb létszámú osztálynak tagjai az év elején elvállalták egy szegénysorsú osztálytársuk egész évi teljes tandíjának befizetését, hogy lehetővé tegyék számára tanulmányai folytatását. Csak azt kérték, hogy az illető erről tudomást ne szerezzen. A tandíj részleteket hűségesen be is fizették s most — amikor ezt az esetet a nemes példának kijáró tiszteletadás kedvéért itt az Évkönyvben nyilvánosságra hozzuk, az ő kérésükre mellőzzük az osztály számának felemlítését. — Olyan tiszteletreméltó cselekedet ez a segélyezés mind magát aényt, mind a háttérben maradó szerénység módját illetően, amely önnön magáért szól és feleslegessé teszi a dicséret magasztaló szavait.

A tanári könyvtár részére ajándékoztak: VKM. 71 db 572.10 P, Dr. Szondy György 41 db 44.50 P, Dr. Horvay Róbert 38 db 38 P, Dr. Némedi Lajos 5 db 6 P, Dr. Kovács Máté 3 db 16 P, Dr. Mitrovics Gyula 1 db 0.50 P, Dr. Csilléry András 1 db 2 P, Dr. Hankiss János 1 db 21 P, Dr. Barts Gyula 1 db 0.80 P, Erdős Zoltán 1 db 2 P, Makkos Lajos 1 db 3.60 P, Surányi Károly 1 db 1 P, Kalmár Elek 1 db 2 P, Központi Statisztikai Hivatal 1 db 1 P, Debreceni Nyári Egyetem 1 db 10 P, Déri Múzeum 1 db 5 P, Egyetem 1 db 5 P, Önképzőkör 1 db 8.80 P értékben.

A természetrajzi szertárnak ajándékoztak: A budapesti VII. ker. m. kir. áll. Madách Imre gimn. 255 db-ból álló ásványgyűjteményt 77.50 P, az egyetemi Anatómiai Intézet 1 db emberi csontvázat 220 P, Arros Jenő 1 db kristálykombinációt 5 P, Nagy Ilona 1 db készítményt 4 P, Kovács Tibor 1 db vetési varjut 7 P, végül Vajda Gábor és Önképzőkör együttes adománya 1 db lólábszár 6 P értékben.

A tornaszertár számára a VKM. 7 db tornaszert (kosárlabda és cél-lövészkeszülékek) ajándékozott 499 P értékben.

II.

Iskolánk felügyeleti hatóságai.

A Debreceni M. Kir. Középiskolai Tanárképzőintézet Gyakorló Gimnáziumának fenntartója a magyar állam, s az iskola közvetlenül a M. Kir. Vallás- és Közoktatásügyi Miniszterium fennhatósága alatt áll.

Vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter: **Dr. Hóman Bálint**.
Államtitkárok: **Dr. Szily Kálmán** és fái **Fáy István**. A középiskolák csoportfőnöke: **Dr. Kósa Kálmán** miniszteri osztályfőnök. A középiskolai ügyosztály főnöke: **Dr. K. Kováts Gyula**, miniszteri osztályfőnök.

Közvetlen felettes hatóságunk **Dr. Pap Károly**, egyetemi ny. r. tanár, a Debreceni M. Kir. Középiskolai Tanárképzőintézet elnöke; elnökhelyettes: **Dr. Szabó Dezső** egyetemi ny. r. tanár, az igazgató-tanács tagja.

A Tanárképzőintézet igazgatótanácsának tagjai: **Dr. Bodnár János**, egyetemi ny. r. tanár, **Dr. Dávid Lajos**, egyetemi ny. r. tanár, **Dr. Hankiss János**, egyetemi ny. r. tanár, **Kiss József**, tanker. kir. főigazgató, **vitéz Mészáros Ede**, egyetemi ny. r. tanár, **Dr. Milleker Rezső**, egyetemi ny. r. tanár, **Dr. Mitrovics Gyula**, egyetemi ny. r. tanár.

III.

Az iskola személyzete.

a) A tanári testület munkaköre.

Sorszám	A tanár neve és lakása	Alkalm. minősége	Képesítése	Szolgálati éveinek száma		Mely tárgyakat, mely osztályokban, heti hány órában tanított?	Heti órái száma	Jegyzet
				összes	ezen belül inézetnél			
1.	Dr. Jausz Béla Kossuth-utca 7.	gyak. g. igazgató	magy. német.	22	5			
2.	Zágoni Barra György Egymalom-utca 4.	gyak. g. tanár	meny.-term.-tan	13	4	menyiségtan I. 4. mennyiségtan II 5. mennyiségtan IV. 3.	12	A tanári könyvtár és a geom. szertár őre
3.	Bars László Pápay József-u. 10.	gyak. g. tanár	rajz	14	3½	rajz I. 2. szépirás I. 1. rajz II. 2. rajz III. 2. rajz IV. 2. gyorsírás IV. 2. rajz VIII. 1.	12	A rajzszertár őre
4.	Dr. Éber János Baltazár Dezső-u. 9.	gyak. g. tanár	magy. latin	18	4	magyar IV. 3. latin IV. 4. magyar VIII. 3. bölcsészet VIII. 2.	12	A IV. o. főnöke.
5.	vitéz Fehérváry Dezső Csapó-utca 59.	gyak. g. tanár	magy. latin	14	5	latin I. 5. latin III. 4. latin V. 4.	13	Dijkezelő
6.	Dr. Kiss Árpád Hatvan-u. 23.	beosztott r. tanár	német francia	9	2	német III. 4. német V. 3. francia V. 4.	11	Az V. o. főnöke. a Cserkészcsapat és Diakkaptár vezetője
7.	Dr. Kovács Máté Ember Pál-u. 10.	gyak. g. tanár	magy. francia	10	3½	magyar I. 5. magyar III. 4. magyar V. 3.	12	A III. osztály főnöke. az új. könyvtár őre
8.	Dr. Lesi Viktor Garay-utca 18.	beosztott r. tanár	magy. latin	9	2	magyar II. 5. latin II. 5. latin VIII. 4.	14	A II. o. főnöke
9.	Dr. Madai Pál c. igazgató Sinai Miklós-u. 5/b.	gyak. g. tanár	történelem földrajz	33	5	történelem IV. 3. történelem V. 3. történelem VIII. 3.	9	Helyettes igazgató. A történelmi és földrajzi szertár őre
10.	Dr. Némedi Lajos Batthányi-u. 17. I.	beosztott r. tanár	német francia	2	2	német IV. 4. német VIII. 3. francia VIII. 3.	10	Ügyviteli segédkező
11.	Rátonyi Lajos Köntösgáti el. isk.	h. tanár	testnevelés	3	3	testnevelés I. 3. testnevelés II. 3. testnevelés III. 3. testnevelés IV. 3. testnevelés V. 3. testnevelés VIII. 3.	18	A Sportkör elnöke
12.	Dr. Simon László Komlóssy-u. 56.	h. tanár	történelem földrajz	2	1	földrajz I. 3. földrajz II. 4. földrajz III. 2. történelem III. 3. oszt. főnöki óra I. 1.	13	Az I. o. főnöke Ért. jegyző, A természetrajzi szertár őre.
13.	Dr. Szondy György c. igazgató Poroszlai-út 18/a.	gyak. g. tanár	földrajz-term.-rajz	29	5	természetrajz I. 2. természetrajz II. 2. természetrajz IV. 3. természetrajz V. 5. egészségügy IV. 1.	13	A természetrajzi szertár őre
14.	Dr. Tóth Lajos egyet. magántanár Csapó-u. 59.	gyak. g. tanár	meny.-tan term.-tan	17	3	menyiségtan III. 3. természettan III. 2. mennyiségtan VIII. 3. természettan VIII. 4.	12	A VIII. o. főnöke, a természettani szertár őre, szállásfelügyelő.

2. Óraadók :

Gyarmathi László, a M. Kir. Áll. Fazekas Mihály gimn. r. tanára ; tanította a mennyiségtant az V. osztályban heti 3 órában.

Horváth Károly, református leánygimn. r. tanár, középiskolai tanulmányi felügyelő ; tanította az éneket az I. osztályban heti 2, a II. osztályban heti 2, a III. osztályban heti 1, összesen heti 5 órában.

Csenky Imre, református tanítóképzőintézeti tanár helyettesítette Horváth Károlyt 1940 ápr. 24-től május 10-ig.

Dr. Sátori József, egyet. tanársegéd, okl. középisk. tanár, helyettesített a természettan-szakos tanszéken 1941 febr. 5-től a tanév végéig ; tanította a természettan az I. osztályban heti 2, a II. osztályban heti 2, a IV. osztályban heti 3, az V. osztályban heti 5 és az egésztant a IV. osztályban heti 1, összesen heti 13 órában.

3. Hitoktatók :

a) *Intézetben belül* : Huta i F e r e n c r. kat. hittanár, szentszéki bíró, tanította a r. kat. hittant az I—IV. osztályban és az V. és VIII. osztályban 1—1, összesen heti 2 órában.

Dr. Módis László, református hitoktató ; tanította a református hittant az I., II., III., IV., V. és VIII. osztályokban heti 2—2, összesen heti 12 órában.

Kre cs á k K á l m á n, ev. segédlelkész ; tanította az ev. hittant az I—IV. és V. osztályokban heti 1—1 órában 1940 december 1-ig.

J ó n á s L á s z l ó, ev. segédlelkész ; tanította az ev. hittant az I—IV. és V. osztályban heti 1—1 órában, 1940 december 1-től 1941 április 1-ig. Dr. Pass L á s z l ó, ev. esperes, tanította az ev. hittant az I—IV. és V. osztályban heti 1—1 órában 1941 április 22-től a tanév végéig.

b) *Intézetben kívül* : Dr. Nyika Béla, önálló hitoktató, g. kat. áldozó pap ; tanította a g. kat. hittant heti 1 órában 1941 január 1-től. Derzsi K á l m á n, hitoktató, ny. gazd. isk. igazgató ; tanította az unit. hittant heti 1 órában 1940 november 20-ig.

4. Iskolaorvos :

Dr. Katona Ferenc, képesített iskolaorvos és egészségügytanár ; megbízatása 1940 október 22-én lejárt.

5. Altisztek :

Fodor István, II. o. altiszt, Mikulás Györgyné, napszámos takarítónő.

b) A tanárok tudományos, irodalmi és társadalmi tevékenysége.

Dr. Jausz Béla : Emléklapos tart. tűzérszakados. Katonai kitüntetései : ezüst katonai érdemérem a kardokkal a vitézségi érem szalagján, bronz kat. érdemérem a kardokkal a vitézségi érem szalagján, magyar bronz érdemérem a hadi ékítm. kardos III. o. katonai érdemkereszt kibérbített másával, II. o. ezüst vitézségi érem kétszer, Károly csapatkereszt, magyar hadi érdemérem, erdélyi emlékérem. — A Debreceni T. E. tb. elnöke, az Országos Középiskolai Tanáregyesület Debreceni Körének alelnöke, a Magyar—Észt Társaság választmányi tagja, a Budapesti Philológiai Társaság, az Eötvös Collegium Volt Tagjai Szövetségének és a Collegium Hungaricum Szövetség tagja, ev. presbiter. — Tanárképző-

intézeti előadásokat tartott mindkét félévben „Német stílusgyakorlatok“ „Iskolai német nyelvtan és praktikus fonétika“ címmel az I—II. éves, „Irodalomtörténeti szakolvasmány“ címmel a III—IV. éves németszakos egyetemi hallgatók és „A középiskolai modern nyelvi oktatás módszertana“ címmel a német- és franciaszakos gyakorló tanárjelöltek, ezenkívül a II. félévben „Schiller drámái“ címmel az I—IV. éves németszakos egyetemi hallgatók számára. Előadást tartott a II. félévi szülői értekezleten „Az értelmi és akarati tényezők alakulása a serdülő korban“ címmel. Beszédeket mondott iskolai ünnepélyeken.

Z á g o n i B a r r a G y ö r g y: Tanulmányi felügyelő. — Tanárképzőintézeti előadást tartott mindkét félévben „A középiskolai matematikatanítás módszertana“ címmel.

B a r s L á s z l ó: Tanulmányi felügyelő. A Tanügyigazgatási Tisztviselők és Felügyelők Országos Egyesületének tagja. — A Tanárképzőintézet III. éves történelem, földrajz, természetrajz, mennyiségtan, fizikaszakos tagjai számára heti 3 órában előadássorozatot tartott „A rajzolás, illetve a táblai rajz szerepe a középiskolai oktatásban“ címmel. — Hasonlóképpen több előadást tartott a gyakorló tanárjelölteknek szakcsoportonként a következő címmel: „A rajzolás mint metodikai segédeszköz a tanerők kezében“, „A konstruktív táblai rajzolás módszere és tárgyankénti alkalmazása“. Cikket írt a Protestáns Tanügyi Szemlébe „A rajz a Tanterv és Utasításokban“ címmel. Festményeivel szerepelt a debreceni Képzőművészek Egyesületének kiállításán.

V i t é z F e h é r v á r y D e z s ő: Emléklapos tart. százados. Katonai kitüntetései: ezüst katonai érdemérem a kardokkal a vitézségi érem szalagján, bronz katonai érdemérem a kardokkal a vitézségi érem szalagján, arany vitézségi érem, I. o. ezüst vitézségi érem, Károly csapatkereszt, magyar hadi érdemérem, II. osztályú német vaskereszt. — A Kat. Tanár egyesület és az Országos Középiskolai Tanár egyesület tagja. — A Magyar Észtt Társaság választmányi tagja. — Cikket írt a Néptanítók Lapja és a Katolikus Figyelő folyóiratba. — Tanárképzőintézeti előadást tartott mindkét félévben „A középiskolai latin nyelvi oktatás módszertana“ címmel a latinszakos gyakorló tanárjelöltek számára. — Megtartott előadásai: „Vivés nézetei a latin oktatásról“ és „A tanmenetekről“. (Módszeres értekezleten.)

D r. K i s s Á r p á d: 1940—41-ben megjelent cikkei: „A vezető kiválasztása“ (Prot. Tanügyi Szemle, 1940 júl.). „Tanári mult, tanári jelen“ (OKTE Közlöny, 1941. márc.). — Megtartott előadásai: „Az örök tanár“ (Debreceni Tanári Kör felolv. ülésén). „A tekintély kérdései“ (Szülői értekezleten). „A francia nyelv és irodalom problémája“, „A koncentráció lelki feltételei“, „Nyelvtanulás és nyelvtudás.“ (Módszeres értekezleteken.)

D r. K o v á c s M á t é: A debreceni Nyári Egyetem főtitkára, egyetemi tb. tanársegéd, egyetemi francia nyelvi lektor, a Collegium Hungaricum Szövetség tagja. — A debreceni m. kir. Tisza István Tudományegyetem bölcsészeti karán az 1940—41. tanév I. és II. felében francia nyelvi lektorként adott elő a franciaszakos bölcsészettan hallgatók számára „Középkori és XVI. századi francia irodalmi olvasmányok“ és XVIII. és XX. századi francia irodalmi olvasmányok“ címen heti 4 órában. — A Magyar Népművelők Társasága megbízásából a Magyar Klasszikusok sorozatában sajtó alá rendezte, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta

Fazekas Mihály Lúdas Matyiját és egyéb költeményeit, valamint Gvadányi József Rontó Pálját.

Dr. Lesi Viktor: „A Frankenburg-féle Életképek“ címen önálló munkája jelent meg.

Dr. Madai Pál: Tanárképzőintézeti előadást tartott mindkét félévben „A történelemtanítás módszertana“ címmel a történelemszakos gyakorló tanárjelöltek számára.

Dr. Némedi Lajos: sub auspiciis Gubernatoris dr., a debreceni m. kir. Tisza István-Tudományegyetem bölcsészeti karán német lektori órákat tartott az 1940—41. tanév I. és II. felében. Cikkei jelentek meg a „Magyar Szemlé“-ben és a „Debreceni Szemlé“-ben.

Ráthonyi Lajos: gimn. h. testnevelési tanár, tart. zászlós, a MASz keleti kerületének választmányi tagja. Vezette a Debreceni Vasutas Sport Club atletikai szakosztályának edzéseit.

Dr. Simon László: egyetemi tb. tanársegéd.

Dr. Szondy György: e. e. t. g. főhadnagy; katonai kiténtéséi: bronz katonai érdemérem a kat. érdemkereszt szalagján, kardokkal; koronás arany érdemkereszt a vitézségi érem szalagján, felvidéki érem, erdélyi érem. — A Debreceni Tisza István Tudományos Társaság rendes tagja, a Debreceni Csokonai-Kör örökös és választmányi, a Magyar-Észk Társaság választmányi tagja, egyházzrészi tanácsos. — Cikkei jelentek meg a Magyar Lélek, Debreceni Szemle c. folyóiratokban. Tanárképzőintézeti előadást tartott az első és második félévben „A természetrajz tanítás módszertana“ címmel. — Előadást tartott a debreceni MANSz március 15-i ünnepélyén „Magyar éjtszaka, magyar feltámadás“ címmel; a Szülők Iskolájában is előadott.

Dr. Tóth Lajos: egyet. magántanár. A debreceni m. kir. Középsiskolai Tanárvizsgáló Bizottság tagja, a Tisza István Tudományos Társaság rendes tagja, az Eötvös Kollégiumi Szövetség és több tudományos és társadalmi egyesület tagja. — A folyó iskolai évben magántanári előadást tartott a Tisza István-Tudományegyetemen heti 2 órában „Elektronelmélet“ címmel. A természettanszakos gyakorló tanárjelöltek számára mindkét félévben tartott tanárképzőintézeti előadásának címe: „A középiskolai fizikatanítás módszertana“. Egyetemi előadásokat tartott a II. félévben „Elméleti mechanika“ címmel heti 3 órában és „Kiegészítések és gyakorlatok az elméleti mechanikából“ címmel heti 2 órában.

IV.

Gyakorló tanárjelöltek.

1. Az 1940—41. iskolai év folyamán beosztott gyakorló tanárjelöltek névsora.

JELÖLÉSEK: I = az I. félévben, II = a II. félévben folytatott kedvezményes féléves gyakorlatot, I—II = az egész iskolai évben, III = az I. félévben,

IV = a II. félévben volt tagja az intézetnek, V = háromhetes kedvezményes gyakorlatra beosztott felvidéki tanárok.

Abkarovics József, Tarcadobó, 1910. júl. 12. r. kat., mennyst.-ábr. geom. V.

Antalovszky László, Beregrákos, 1908. aug. 6. g. kat., történelem-rutén, V.

Apáthy István, Kassa, 1913. dec. 11. r. kat., német-francia, V.

Dr. Balassa Iván, Báránd, 1917. okt. 5. ref., magyar-német, I.

- 5 *Balogh Elemér*, Záhony, 1917. júl. 11. ref., latin-német, I.
Barla Szabó Ödön, Gyula, 1919. márc. 27. ref., magyar-német, II.
Dr. Betfia László, Tök, 1906. jún. 25. ref., tört.-földrajz, III.
Bod Lajos, Lugos, 1914. júl. 23. ref., mennyst.-természettan, I.
Bolváry Ödön Antal, Hajduhadház, 1916. márc. 8. r. kat., mennyst.-termtt. I
- 10 *Csávás István*, Kisújszállás, 1912. jún. 28. ref., tört.-földrajz, V.
Daróczy László, Hajdúnánás, 1911. jan. 19. ref., tört.-földrajz, I.
Fehér Lajos, Szeghalom, 1917. dec. 15. ref., tört.-latin, I.
Futó József, Csökmő, 1918. aug. 22. ref., földrajz-természettan, I.
Dr. Gáspár Gyula, Szeged, 1916. dec. 13. r. k., mennyst.-termtt. I
- 15 *Gyárfás Imre*, Hajduszoboszló, 1917. okt. 21. ref., magyar-latin, I.
Hasák Vilmos, Pozsony, 1915. ápr. 14. ev., magyar-francia, V.
Hircz András, Mármarosziget, 1911. nov. 27. g. kat., termr.-testnevelés, V.
Jaszkov Cirill, Nikolajevka, 1917. febr. 14. g. kat., latin-rutén, II.
Jánosi Ferencz, Sárospatak, 1916. jan. 13. ref., magyar-latin, I
- 20 *Kardos Tamás*, Nyiregyháza, 1919. nov. 16. ref., német-francia, I.
Kaszinecz István, Munkács, 1914. jan. 11. g. kat., tört.-bölcselet, V.
E. Kiss Sándor, Hajduhadház, 1914. febr. 5. ref., magyar-latin, I.
Kocsis László, Ógyalla, 1917. nov. 9. r. kat., tört.-földrajz, I.
Komjáthy István, Ekel, 1917. márc. 30. ref., magyar-történelem, I
- 25 *Kovács Béla*, Sárrétudvari, 1914. nov. 15. ref., tört.-földrajz, I.
Könyű György, Nagyszőlős, 1916. márc. 21. g. kat., mennyst.-termtt. V.
Makay László, Kassa, 1914. nov. 28. ref., tört.-földrajz, II.
Márkus Sándor, Gécső, 1914. jan. 23. r. kat., mennys.-termtt. V.
Meggyes János, Bpest, 1916. jún. 29. r. kat., latin-német, II
- 30 *Mészáros Zoltán*, Felsőszecse, 1917. jan. 13. r. kat., magyar-latin, I.
D. Nagy János, Gyula, 1917. ápr. 14. ref., mennyst.-termt. I.
Oláh József, Mármarosziget, 1916. ápr. 9. ref., földr.-természettan, I.
Orosz István, Reste, 1912. aug. 19. r. kat., német-testnevelés, V.
Papp László, Biharnagybajom, 1918. jan. 30. ref., mennyst.-termtt. I
- 35 *Rabóczy János*, Pamlény, 1912. jún. 15. ref., földrajz-természettan, IV.
Dr. Rácz József, Bölzse, 1909. okt. 4. g. kat., természetrajz-filozófia, V.
Román Endre, Visk, 1911. dec. 20. g. kat., magyar-szlovák, V.
Rosenfeld Izrael, Beregszász, 1893. júl. 7. izr., bölcselet-újhéber, V.
Sinka Imre, Vilke, 1913. dec. 10. r. kat., földrajz-természettan, I
- 40 *Soós Márton*, Szeghalom, 1914. júl. 9. ref., tört.-földrajz, I.
Szabó Kálmán, Kisújszállás, 1915. aug. 4. ref., magyar-német, I.
Dr. Szabó László, Somogypárd, 1913. máj. 20. r. kat., tört.-földrajz, I-II.
Szák György, Bród, 1917. ápr. 7. g. kat., latin-rutén, V.
Szele Tibor, Debrecen, 1918. jún. 21. ref., mennyst.-termtt. I
- 45 *Szerdahelyi István*, Sátoraljaújhely, 1917. aug. 19. r. kat., magyar-francia, II.
Szeremley József, Debrecen, 1907. márc. 6. ref., tört.-földrajz, I.
Szoboszlay Miklós, Rozsnyó, 1915. ápr. 25. ref., magyar-olasz, I.
Szücs Gyula, Jászberény, 1917. szept. 8. ref., latin-francia, I.
D. Takács János, Ajak, 1915. jan. 21. r. kat., tört.-földrajz, I
- 50 *Tóth Ernő*, Anarcs, 1912. dec. 17. ref., tört.-földrajz, I.
Varga József, Karcag, 1917. jún. 26. ref. magyar-latin, I.
Varga Zsigmond József, Debrecen, 1918. júl. 26. ref., latin-német, I.
Vámosi Nándor, Debrecen, 1917. dec. 21. r. kat., magyar-német, II.
Virág István, Lekér, 1912. márc. 25. r. kat., mennyst.-termtt. V
- 55 *Wittmann Ádám*, Pusztavám, 1909. szept. 28. r. kat., német-olasz, II.

2. A gyakorló tanárjelöltek megoszlása vezetőtanárok és tantárgyak szerint

Sorszám	Vezető tanár	Gyakorló tanárjelöltek	Látogatóit, illet.* próbatanítást végzett	
			osztályban	tárgyat
1	<i>Zágoni Barra György</i>	Könyü Görgy*, Márkus Sándor*, Virág István*, Bod Lajos*, Papp László*, Dr. Gáspár Gyula, Szele Tibor*	I. II. IV.	mennyiségtan
2	<i>Dr. Éber János</i>	Szoboszlai Miklós*, Gyárfás Imre, Mészáros Zoltán, Meggyes János, Mészáros Zoltán*, Kaszinecz István*, dr. Rácz József, Rosenfeld Izrael	IV. VIII. IV. VIII.	magyar latin bölcselet
3	<i>vitész Fehérváry Dezső</i>	Gyárfás Imre*, Jaszkov Cirill, Szák György, Balogh Elemér, Jánosi Ferenc, Varga Zsigmond József*, Fehér Lajos*	I. III. V.	latin
4	<i>Dr. Kiss Árpád</i>	Apáthy István*, Kardos Tamás, Orosz István*, Szabó Kálmán*, Dr. Balassa Iván, Balogh Elemér*, Barla Szabó Ödön, Meggyes János, Vámosi Nándor, Varga Zsigmond József, Wittmann Adám*, Apáthy István, Kardos Tamás*, Szerdahelyi István*, Szücs Gyula*	III. V. V.	német francia
5	<i>Dr. Kovács Máté</i>	Komjáthy István*, Román Andre*, É. Kiss Sándor*, Vámosi Nándor*, Jánosi Ferenc*, Szabó Kálmán, Varga József	I. III. V.	magyar
6	<i>Dr. Lesi Viktor</i>	Dr. Balassa Iván*, Barla Szabó Ödön*, Szerdahelyi István, Szücs Gyula, Varga József*, É. Kiss Sándor	II. II. VIII.	magyar latin
7	<i>Dr. Madai Pál</i>	Antalovszky László, dr. Betfia László*, Fehér Lajos, Kovács Béla*, Makay László*, D. Takács János*, Kocsis László*, Soós Márton*, dr. Szabó László*, Szeremley József*, Tóth Ernő, Csávás István, Daróczy László, Kaszinecz István, Komjáthy István	IV. V. VIII.	történelem
8	<i>Dr. Némedi Lajos</i>	Hasák Vilmos*	VIII.	francia
9	<i>Rátonyi Lajos</i>	Orosz István	V.	testnevelés
10	<i>Dr. Sántori József</i>	Dr. Rácz József*, Rabóczy János	I. és IV. V.	természetrajz
11	<i>Dr. Simon László</i>	Csávás István, Rabóczy János	III.	földrajz

Sorszám	Vezető tanár	Gyakorló tanárjelöltek	Látogatott, illet.* próbatanítást végzett	
			osztályban	tárgyat
12	<i>Dr. Szondy György</i>	Oláh József* Futó József* Hiricz András Sinka Imre* Dr. Bettia László, Daróczy László*, Futó József, Kocsis László, Kovács Béla, Oláh József, Sinka Imre, Soós Márton, dr. Szabó László, Szeremley József, D. Takács János, Tóth Ernő*	I. II. IV. V. III.	természetrajz földrajz
13	<i>Dr. Tóth Lajos</i>	Abkarovics József*, Bolváry Ödön Antal* D. Nagy János D. Nagy János*, Papp László Bod Lajos, Bolváry Ödön Antal, dr. Gáspár Gyula, Könyü György, Szele Tibor, Virég István	III. VIII. III. VIII.	mennyiségtan természetan

Bécsi Ferencet a volt tanárjelöltek közül vitte el a halál fiatalon, minden emberi fájdalommal nagykorúsítva, minden emberi gyengeségtől megtisztulva. Ráemlékezvén minduntalan kedves, haláláig olvasott költőjének, József Attilának sorai jutnak eszünkbe: „Szívünk, míg vágyat érlel, nem kartoték-adat.“ — ez a pár mondat sem akarja „hivatalosan elintézni“ az emlékét. — Haláláig komolyan készült a tanári pályára, szegényen küzdött a magasabb és magasabbrendű élet felé. Ezért korán megtanulta, hogy „kit anya szült, az mind családik végül.“ — Őt a test ereje csalta meg. Nem földi-honos lelke nem bírta legyőzni a „morbus Hungaricus“ szomorú örökségét. „Harminchat fokos lázban égett mindig“, és 1940 őszén „elnyújtózott a halál oldalán.“ — Nekünk nem mondott semmi újat e rég várt zivatar, hisz jól tudtuk, hogy már „ráhágott a felnőtt balszerencse. Ezért még csak biztató szavakat se szoltunk, amikor elfáradt benne a fájdalom és elaludt mint a gyermek.“ Ez a jóra való gyermekség, az örökkévaló dolgok ámuló csodája maradt az ő emlékhagyatéka. Mi lettünk jobbak az ő nagy emberi tanításától. Jó éreznünk őt a szürke napjainkban és őriznünk emlékét lelkünk csendjében. Biztos tudjuk, hogy sugárzó arca „látja az Istent, amint szívét adja a szívének.“

V.

A könyvtárak és szertárak gyarapodása és állapota az 1940. költségvetési évben, 1940 december 31-ig.

Iskolánkat a nagyméltóságú VKM. és a Középiszkolai Tanárképzőintézet elnökségének bölcs gondoskodása az idén is ellátta a legnélkülözhetetlenebb bútorokkal és tanszerekkel. Osztályaink jóminőségű és praktikus padokkal, illetve asztalokkal, táblákkal, pedagógiaileg értékesíthető képekkel vannak berendezve. A képek és virágok otthonosabbá, színebbé tették osztálytermeinket és egyéb helyiségeinket. — A tanszerek és könyvtárak gyarapításában jelentős szerepet játszanak egyrészt a nagyméltóságú VKM. ajándékai, valamint a Tanárképzőintézet elnöksége által használatra átengedett és letétbe helyezett pedagógiai szakkönyvtár.

I. *Bútorok.* Gyarapodás. Vétel: 112 drb. 3967.49 P értékben. Teljes állomány: 413 vétel 16421.74 P értékben.

II. *Házi és irodai felszerelések.* Gyarapodás. Vétel: 12 drb. 76.62 P értékben. Teljes állomány: Vétel: 195 drb., ajándék: 3 drb., összesen. 198 drb., 1827.60 P értékben.

III. *Nyilvántartási és számadási könyvek.* Gyarapodás: Vétel: 6 db., ajándék 6 db., összesen 12 db., 59.26 P értékben. Teljes állomány 166 vétel, 24 ajándék, összesen 190 db. 434.71 P értékben.

IV. *Tanári könyvtár.* A) *A Tanárképzőintézet letétje:* 436 mű. B) *Az iskola könyvtára.* Gyarapodás: Vétel: 66 kötet, ajándék: 175 kötet, összesen 241 kötet 951.88 P értékben. Egész könyvtári állomány: vétel 158 kötet, ajándék 436 kötet, összesen 594 kötet 3371.08 P értékben.

V. *Történelmi, művészettörténeti és klasszika-filológiai szertár:* Gyarapodás nincs. Összes állomány: 37 db., vétel 607.90 P értékben.

VI. *Földrajzi szertár.* Gyarapodás 15 db. vétel 97.86 P értékben. Teljes állomány 51 db. vétel, 1 db. ajándék, összesen 52 db. 607.35 P értékben.

VII—IX. *Természettudományi szertár.* Gyarapodás: Vétel: 215 db., ajándék 261 db., összesen 476 db. 1547.50 P értékben. Összes állomány 380 db. vétel, 483 db. ajándék, összesen 863 db. 3829.17 P értékben.

X. *Mértani szertár.* Gyarapodás nincs. Teljes állomány: 26 db. vétel, összesen 270.60 P értékben.

XI. *Rajzszerár.* Gyarapodás nincs. Teljes állomány: 27 db. vétel, összesen 93.60 P értékben.

XII. *Tornaszertár.* Gyarapodás: Ajándék 7 db. 499 P értékben. Teljes állomány: 68 db. ajándék 2825 P értékben.

VI.

Fjúsági munka.

1. Cserkészcsapat. Intézetünk cserkészcsapatát a Magyar Cserkészszövetség Országos Intéző Bizottsága 1937 dec. hó 18-án tartott ülésén 631 sz. alatt Tisza István cserkészcsapat néven igazolta.

Az első évek küzdelmes kísérletei után az 1939—40. és az 1940—41. tanév lassan meghozta azt az eredményt, amelyért a csapat váltakozó parancsnokai dolgoztak: az iskola tanulóiból kiválasztódott egy egységes fiatal, a cserkészlet szelleméért lelkesedő csapat, melyen biztosan épül később a jövő évek nagyraihivatott gyakorlógimnáziumi cserkészcsapata.

A csapat vezetői tisztségét Dr. Jausz Béla igazgató, szervezőtestületi elnök felügyelete alatt dr. Kiss Árpád tanár, csapatparancsnok látta el. Munkájában a tavaszi hónapoktól kezdve Dr. Simon László tanár értékes támogatása segítette. A tanulóifjúság részéről Gyarmathy Miklós VIII. osztályú és Jeney-Király Kázmér VIII. oszt. tanuló, valamint Neudold József V. oszt. tanuló vettek részt a szervezés és irányítás munkájában.

A csapat ezévi életének főbb eseményei a következők:

Az első félév munkája kimerült az ujoncpróbára való előkészülésben. Ennek anyaga volt tárgya a hetenként egyszer megtartott őrsi, valamint a havonként egyszer összehívott csapatösszejeveteleknek. Résztvett a csapat az erdélyi menekültek számára rendezett gyűjtésben és karácsony előtt egy rendkívüli csapatösszejevetelesen kis karácsonyi ünnepélyt tartott, melyen a csapat tagjai kölcsönösen megajándékozták egymást.

1941 február 22-én ment végbe a csapat tagjainak ünnepélyes avatása. Az avatást Török Tibor tanítóképzőintézeti igazgató, kerületi társelnök végezte felemelő ünnepélyen. A csapat felavatott tagjai a következők: Berényi Zoltán IV., Bojtor István IV., Csurka László I., Dávid András III., Dudás László III., Ér Lajos III., Farkas István V., Fazekas Lajos V., Hajdu László III., Hankiss Elemér III., Jóna Tamás III., Király László IV., Kovács Béla IV., Kovács István V., Maklár Elek III., Neudold József V., Padits Pál V., Salánki László II., Sándor László III., Simonffy Emil III., Soós László II., Szanyi Gyula V., Szentgyörgyi Géza III., Szita László II., Szőőr József II., Sztanó Pál III., Uri János III., Zeke Tibor III., Zsáry Árpád IV.

1941 március 8-án Zsigó Károly kerületi ellenőr látogatta meg csapatunkat és végezte el hivatalos szemléjét. A látottakról a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott.

A rendes őrsi és csapatösszejeveteleken kívül egy délután a Blaskovich-féle célzó fegyverrel való gyakorlatozással telt el; Az 1941 június 12-én tartott csapatösszejevetelesen a csapat tagjai az első próba anyagából vizsgáztak le.

Végül a vezetőképzés és utánpótlás terén is nagy lépést tett az idei évben csapatunk: Dr. Kiss Árpád és Dr. Simon László tanárok a Debrecenben megtartott tisztjelöltképző tábor, Kovács Béla IV., Kovács István

V., Neudold József V., és Szanyi Gyula V. oszt. tanulók pedig az ugyanakkor megtartott örsvezetői tábort végezték el eredményesen.

A 631. sz. gróf Tisza István cserkészcsapatnak ez a fejlődő munkája biztosítéka egy egészségesen épülő s gyarapodó iskola nagyraihivatott ifjúsági munkájának.

2. Diákkaptár. A tavaly megalakult és a nyersanyaghiány leküzdésében igen eredményesen közreműködő iskolai Diákkaptár-Egyesület ez idén a cserkészcsapat kebelében folytatta igen szerény tevékenységét. Ismertette az országos elnökség leiratait és intézkedéseit: minthogy azonban a tavalyi gyűjtéssel a háztartások hulladékanyagának nagy részét felvásárolták és iskolánk gyűjtőkörzetet nem kapott, említésre méltó eredményt kimutatni nem tudott.

3. Sportkör. A sportkör neve: A Debreceni M. Kir. Középiskolai Tanárképzőintézet Gyakorló Gimnáziumának „Hajdu“ Sportköre. A debreceni tankerülethez tartozik. Megalakulásának ideje 1938. Igazolási száma 227. Tiszteletbeli elnöke: *Dr. Jausz Béla* gyakorló gimnáziumi igazgató. Vezető tanára: *Ráthonyi Lajos* testnevelő tanár. — Az intézet tanulóinak teljes létszáma: 142. A testnevelési alap fizetése alól felmentettek száma: 4., a testnevelési alapra fizetők száma: 138.

A korosztályok sportköri foglalkoztatásának heti óraszámja: 2. Működő szakosztályok: Asztali tenisz, vívás, atletika, futball, tenisz. Az intézetnek tornaterme, jáékra alkalmas udvara, külön jászótere nincs. A sportkör tagjai a DTE sporttelepen gyakorolnak. Uszoda nincs. — Uszni tudók száma 97. — Téli sport üzésére van mód.

Sportkörünk az elmúlt év folyamán nagy nehézségek ellenére is megtette mindazt az ifjúság sportbeli készségeinek fejlesztésére, ami az adott körülmények közt lehetséges volt. Téli hónapokban főképen vívásban, asztali teniszben, korcsolyában és téli sportokban működtek a szakosztályok; ősszel és tavasszal atletikában, futballban, vívásban, teniszben.

Sportkörünk résztvett az elmúlt év folyamán december hónapban a Kereskedelmi iskola sportköre által rendezett asztali tenisz versenyen, amelyen egyénileg Gyöngyössi Róbert VIII. o. tan. 2-ik, párosban Gyöngyössi—Forster 3-ik lett. Csapatban (Gyöngyössi, Forster, Vajda, Leövey) 3-ik helyezést értük el. — Résztvettünk továbbá december hónapban a DTE által rendezett asztali tenisz versenyen, amelyen Leövey András IV. o. tan. 2-ik, Vajda Gábor VIII. o. tan. 3-ik helyen végzett. — Február hónapban sportkörünk megrendezte házi asztali tenisz versenyét a következő eredménnyel: egyénileg első Gyöngyössi Róbert VIII. o. tanuló, 2. Leövey András IV. o. tanuló, 3. Vajda Gábor VIII. o. tanuló, 4. Fazekas Lajos V. o. tanuló. Párosban 1. Gyöngyössi—Forster, 2. Vajda—Leövey, 3. Fazekas—Neudold, 4. Görgey—Szöőr.

Május hónapban megrendeztük házi törvívó versenyünket. Ezen a következő eredmények voltak: 1. Dávid András III. o., 2. Jóna Tamás III. o., 3. Halmos György III. o., 4. Hankiss Elemér III. o. 5. Zsáry Árpád IV. o. 6. Hajdu László III. o.

Május hónapban résztvett futballcsapatunk a polgári fiúiskola által rendezett középiskolai alsós labdarugó mérkőzésen.

Júniusban Forster Miklós VIII. o. tanuló megnyerte a középiskoláknak kiírt hadtest vándordíjért folyó versenyen kardvívásban az első díjat.

Június hónapban tartottuk évváró tornaünnepélyünket, amelyen tanulóink a következő eredményeket érték el: 100 m-es síkfutásban: 1. Szanyi Gyula V. o. 12.8 mp., 2. Straub János V. o. 13 mp. 3. Halmos György III. o. 13.1 mp. — Magasugrásban: 1. Lengyel Zoltán IV. o. 145 cm., 2. Fazekas Lajos V. o. 142 cm., 3. Halmos György III. o. 140 cm. — Távolugrásban: 1. Kovács István V. o. 512 cm., 2. Kiss Ernő V. o. 496 cm., 3. Varga Endre III. o. 480 cm. — 5x100 m. váltófutásban 1. az V. o. csapata (Straub János, Kiss Ernő, Padits Pál, Szanyi Gyula, Fazekas Lajos) 1 p. 10.3 mp., 2. IV. o. csapata 1 p. 14.2 mp., 3. a III. o. csapata 1 p. 15.1 mp.

Talajtornában legjobbak voltak felsőosztályban: Straub János V. o., Farkas István V. o. — Alsóosztályban: Fekete Imre IV. o., Kettessy Gusztáv II. o., Lengyel Gábor III. o., Varga Endre III. o.

Ezenkívül sportkörünk két VIII. o. tanulóval, Forster Miklóssal és Borsos Bélával résztvett az országos KISOK vivóbajnokságon.

Az ifjúsági sportkör az idei évben először kísérelte meg a DEAC segítő közreműködésével ifjúsági tennisztanfolyam szervezését. Tanulóink közül 11-en vettek részt ezen. A DEAC oktatójának vezetésével rendszeres bevezető munka folyt és minden remény megvan arra, hogy a tornateremmel nem rendelkező iskola legalább a tavaszi és őszi hónapokban jut kellemes sportlehetőséghez.

VII.

Rendkívüli tárgyak.

1. Német társalgási gyakorlatok. I. csoport. III. osztály. Vezette: Dr. Kiss Árpád tanár heti két órában, 1940 okt. 16-tól 1941 május 31-éig. A csoport 48 órát tartott. A beszélgetések tárgyai: A tanuló és tevékenysége, az iskolai élet, a ház és környéke, a város és falu, étkezések stb., néhány ismert történet német nyelvű feldolgozása, a falusi és városi ember életének egyszerű szókincséből merített kérdések-feleletek, végül a tanulók önállóan felvetett kérdései. Az eredmény sok tanulónál igen jó, általában kielégítő volt, amit érthetővé tesz az a tény, hogy a tanfolyamon csak jeles és jó tanulók vehettek részt. A tanulók neve és érdemjegye: Csonka János (2), Dudás László (1), Görgey Miklós (1), Hajdu László (1), Hankiss Elemér (1), Jóna Tamás (1), Karikó Sándor (1), Lengyel Gábor (2), Ottományi Sándor (1), Sándor László (1), Simonffy Emil (2), Szondy István (1), Veress László (2).

II. csoport IV. osztály. Vezette: Dr. Némedi Lajos tanár heti 2 órában. 1940 október 16-tól 1941 február 28-ig; a csoport 23 órát tartott. A beszélgetések tárgyai: Az étkezés, ruházkodás, családi élet, az ember és környezete, költözködés, apró történetek, tréfák, játékok. Az eredmény általában jó. A tanulók neve és érdemjegyei: Balajthy Béla (1), Berényi Zoltán (1), Kormos Endre (2), Szentpéteri József (2), Tompa Andor (1), Zsáry Árpád (1).

2. Rendkívüli rajz. V. osztály. Vezette: Bars László tanár heti kettő órában, az egész év folyamán. A tanfolyam testcsoport vetületi és axonometrikus ábrázolásával, gépek, gépalkatrészek szerkezetének és méreteinek technikai megoldásaival, tájképek művészi felfogásával, különböző előadási módokban való visszavetítésével, valamint művészettörténeti kérdések megtárgyalásával foglalkozott. A tanulók neve és érdemjegye: Fazekas Lajos (1), Hankiss János (1), Kovács István (1), Neudold József (1), Straub János (1), Szanyi Gyula (1), Sztanó Lajos (1).

3. Vívás 2 csoportban. (Kezdő—haladó.) Vezette Ráthonyi Lajos testnev. tanár 1940 nov. 15-től 1941 máj. 15-ig. Beiratkozott 20 tanuló. Évközben eltávozott 4 tanuló; a tanfolyamot 16 tanuló látogatta végig. A tanulók neve és érdemjegye: I. Szúk Tibor I. (1), Károlyi György I. (2), Sasváry György I. (2), Nagy Pál I. (3), Kiss Jenő II. (1), Fazakas Sándor II. (2), Kovács Zoltán II. (3), Sztanó Pál III. (1), Sztanó Lajos V. (1), Veress László III. (2). II. Dávid András III. (1), Jóna Tamás III. (1), Halmos György III. (1), Hankiss Elemér III. (1), Hajdú László III. (1), Zsáry Árpád IV. (1).

VIII.

*A tanulók névjegyzéke és érdemjegysorozata.***Érdemsorozat.**

A rövidítések jelentése : A név után r. k. = római katolikus ; g k. = görög katolikus ; ref. = református ; ev = ágostai hitvallású evangélikus ; unit. = unitárius. A számok jelentése : a magaviseletben és előmenetelben : 1 = jeles, 2 = jó, 3 = elégséges, 4 = elégtelen. A testgyakorlás rovatában : fm. = felmentett. Az ált. tanulmányi eredményben : kit. = kitűnő, jel. = jeles, els. = elégséges. elt. = elégtelen. Az utolsó „Tandíj“ feliratú rovatban azt az összeget közöltük pengőben, amennyit a tanuló tandíjként fizetett, „m“ a teljes díjmentességet jelenti.

I. osztály.Osztályfőnök : **Dr. Simon László.**

A tanuló neve és vallása	Magaviselet	Rendszeret	Hittan	Magyar nyelv	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Természettan	Mennyiségtan	Rajz	Testnevelés	Szépiprás	Ének	Ált. tanulm. eredmény	Tandíj
	P													
Albert János ref.	1	1	1	2	1	2	1	3	3	1	1	1	jó	60
Baka Béla ref. ism.	1	2	2	3	1	1	2	3	3	1	2	2	els.	100
Bojtor Lajos ref.	1	1	1	3	2	3	1	2	2	2	2	1	els.	80
Both János ref.	1	1	1	2	2	2	1	2	3	1	2	2	jó	80
5 Dalmy Tibor r. k.	1	1	1	2	1	2	1	2	2	1	1	1	jó	100
Eöry Kálmán ref.	1	1	1	2	1	1	1	2	1	3	1	1	jó	100
Erdei Tibor ref.	1	1	1	2	1	2	1	1	2	1	2	2	jó	52
Fábián Jenő ref.	1	2	2	3	2	3	1	3	3	2	2	2	els.	68
Fux Lajos ev.	1	1	1	2	1	2	1	2	1	1	1	2	jó	100
10 Juhász Lajos ref.	1	2	2	3	3	3	2	3	3	2	3	3	els.	100
Károlyi György ref.	1	1	1	2	1	1	1	1	1	2	1	1	jel.	80
Katona József ev.	1	1	1	3	2	3	2	3	3	2	2	2	els.	100
Király László ref.	2	2	2	3	3	3	2	3	3	2	2	2	els.	60
Kocsány József g. kat.	1	1	2	3	2	2	2	3	3	1	2	3	els.	100
15 Kovács Tibor ref.	1	2	1	2	2	2	1	2	3	1	2	1	jó	80
Lénárt János ref.	1	1	1	2	1	2	1	2	3	1	2	3	jó	84
Major Ferenc ref.	1	1	1	2	1	2	1	2	1	1	1	1	jó	60
Makai Sándor ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	kit.	44
Marchhart József r. k.	1	1	1	3	2	1	1	2	3	2	2	3	els.	100
20 Molnár János ref.	1	1	1	2	1	2	1	2	2	1	1	3	jó	76
K. Nagy József ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	44
Nagy Pál r. k.	1	2	2	2	1	2	1	2	3	1	2	1	jó	64
Némethy Gyula ref.	1	1	1	1	1	2	1	2	2	2	1	1	jó	52
Nyíri István ref.	1	1	1	2	2	2	2	1	3	1	1	1	jó	72
25 Piros Tibor r. k.	1	2	1	3	1	2	1	2	1	2	1	3	jó	100
Salánki János ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	36
Sasvári György ref.	1	2	2	2	2	1	1	2	1	1	1	1	jó	80
Szabó Endre ref.	2	2	1	3	3	3	1	3	1	1	1	3	els.	88
Szűk Tibor ref.	1	2	1	2	1	2	1	2	1	1	2	3	jó	92
30 Tóth Lajos ref.	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	1	jó	80
Veszprémy Pál ref.	1	1	2	3	2	2	1	3	1	1	1	3	els.	80
Vince László ref.	1	2	1	3	2	2	2	2	2	1	1	1	jó	68

Kimaradt :

ifj. Csapó Imre ref. (20 P) 1940 okt. 31.

Kovács Rezső róm. kat. (32 P) 1940 nov. 27.

Vezérfi Albert ref. 1940 szept. 3.

Összesen : 35.

II. osztály.

Osztályfőnök : Dr. Lesi Viktor.

A tanuló neve és vallása	Magviselet	Rendzeret	Hit- és erkölcs	Magyar nyelv	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Természetrajz	Mennyiség	Reiz	Teatnevelés	Ének	Ált. tanulm. eredmény	Tandij
													P
Ary László ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	80
Bencze László ref.	1	1	1	2	2	2	1	3	1	1	1	jó	40
Boczkó Miklós ev.	1	1	1	3	3	1	1	1	1	1	1	kit.	80
Csurka László ref.	1	1	2	3	2	3	2	3	2	2	2	els.	88
5 Dobi Sándor ref.	2	1	2	2	1	3	2	2	2	2	1	jó	40
Ertsey Tamás ref.	2	3	3	3	3	3	2	4	3	1	3	elt.	100
Fazakas Sándor ref.	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	100
Hetényi Gyula ref.	2	1	3	3	3	4	2	3	3	1	2	elt.	88
Kálmán László r. k.	2	3	2	3	3	3	2	3	3	1	3	els.	100
10 Kettesy Gusztáv r. k.	1	2	2	3	2	3	1	3	2	1	2	els.	100
Kiss Ferenc ref.	2	3	2	3	3	3	2	3	3	1	3	els.	100
Kiss Jenő ref.	1	1	1	2	2	2	2	2	2	1	3	jó	60
Kiss Zsigmond ref.	1	2	1	2	2	3	1	3	2	1	2	els.	100
Kocsány László g. k.	1	2	1	3	2	3	2	3	3	1	3	els.	100
15 Kovács Tibor ref.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	jel.	20
Kovács Zoltán ref.	2	2	2	3	3	4	3	3	3	1	3	elt.	100
Lakatos István ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	kit.	m
Medgyessy Béla ref.	1	2	1	1	2	2	1	2	1	1	2	jó	60
Molnár András ref.	2	2	1	1	1	1	1	2	1	1	1	jó	40
20 K. Nagy Zsigmond ref.	2	2	1	2	2	3	1	2	2	2	2	jó	92
Salánki László ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	kit.	100
Soós László ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	80
Szanyi Miklós ref.	1	2	1	2	1	2	1	3	1	1	2	jó	80
Szita László ev.	1	3	1	2	2	2	2	2	2	2	3	jó	100
25 Sződr József ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	kit.	60
Turner Ferenc r. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1	jó	60

Kilépett :

Gyulai Zoltán unit. (32 P) 1940 nov. 19. és

Hartay Lajos r. k. (20 P) 1940 nov. 4.

Összesen : 28.

III. osztály.

Osztályfőnök : Dr. Kovács Máté.

A tanuló neve és vallása	Megaviselet	Rendszeret	Hitt- és erkölcstan	Magyar nyelv	Történelem	Föld- és néprajz	Latin nyelv	Német nyelv	Természettan	Mennyiségien	Rajz	Tesztevelés	Ereik	Ált. tanulm. eredmény	Tandij
	P														
Babós Károly ref.	1	2	1	3	2	1	3	3	2	2	3	1	3	els.	80
Bojtor István ref.	2	2	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	els.	100
Borsi Emil ref. ism.	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1	jó	60
Csonka János ref.	1	2	1	2	1	2	2	3	2	3	3	2	1	els.	40
5 Dávid András ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	80
Debreceni Ferenc ref.	1	2	2	2	1	1	3	2	2	2	1	2	3	jó	68
Dudás László ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	kit.	20
Ér Lajos r. k.	1	1	1	2	1	1	2	3	2	2	2	2	1	jó	80
Görgey Miklós ref.	1	2	1	2	1	1	1	1	2	2	2	1	1	jó	60
10 Hajdú László ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	80
Halmos György ev.	1	1	1	2	2	1	3	2	3	3	2	1	3	els.	100
Hankiss Elemér ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	60
Jóna Tamás ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	jel.	100
Karikó Sándor ref.	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	jel.	m.
15 Lengyel Gábor ref.	1	2	1	2	1	1	2	2	2	2	2	1	2	jó	40
Maklár Elek ev.	1	1	1	2	1	1	2	1	2	2	1	1	1	jó	100
Molnár Ferenc ref.	1	2	1	2	2	2	3	3	3	3	2	2	1	els.	80
Ottományi Sándor ref.	1	1	1	2	1	1	1	2	2	2	2	1	2	jó	40
Reményi László ref.	2	2	1	3	2	3	3	4	3	3	3	2	3	elt.	100
20 Sándor László ref.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	jel.	40
Simonffy Emil r. k.	1	2	1	2	1	1	2	2	2	2	1	2	3	jó	60
Szentgyörgyi Géza ref.	1	2	1	2	1	1	2	2	2	3	2	2	2	jó	100
Szondy István ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	fm	1	kit.	20
Sztanó Pál ev.	1	2	1	2	1	2	2	1	2	2	1	1	1	jó	80
25 Ury János ref.	2	2	1	2	2	2	3	3	2	3	3	2	3	els.	80
Varga Endre ref.	2	2	2	3	2	2	4	3	3	3	2	1	2	elt.	100
Veress László ref.	1	2	1	2	1	1	2	2	2	2	1	2	2	jó	m.
Zeke Tibor ref.	1	2	1	2	2	2	3	3	3	3	3	1	3	els.	88

Évközben kimaradt :

Gyulai Ferenc unit. 1940 nov. 19. (32 P).

Összesen : 29.

IV. osztály.

Osztályfőnök : Dr. Éber János.

A tanuló neve és vallása	Megviselés	Rendszeres	Hit- és erkölcs	Magyar nyelv	Történelem	Latin nyelv	Német nyelv	Természetrajz	Mennyiség	Rajz	Testnevelés	Egészségtan	Gyorsítás	Ált. tanulm. eredmény	Tandij
	P														
Balajthy Béla r. k.	2	3	1	2	2	3	1	1	2	1	1	2		jó	60
Berényi Zoltán ref.	1	1	1	2	2	2	1	1	1	1	2	1	1	jó	80
Borsos Tibor r. k.	2	3	2	3	2	3	1	1	1	1	1	2	2	els.	100
Botos Barna ref.	1	2	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1	1	jó	40
5 Botos Zoltán ref.	2	3	1	3	3	3	3	3	2	2	2	2	2	els.	100
Fekete Imre ref.	2	3	2	3	3	3	3	3	3	2	1	3	3	els.	100
Hanesch László r. k.	2	3	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	2	els.	100
Huppert György ev.	2	3	1	3	2	3	1	2	3	2	2	2	2	els.	88
Kaplonyi Miklós ref.	1	1	1	2	1	3	2	1	2	1	1	1	1	jó	72
10 Kishady Domokos r. k.	2	4	2	3	3	3	2	3	3	3	fm	2	3	els.	100
Kneusel-Herdliczka Gusztáv ev.	1	4	1	2	2	3	2	1	1	1	3	1	2	jó	60
Kovács Béla ref.	2	3	1	3	3	3	3	1	3	3	1	1	3	els.	100
Lakatos László ref. ism.	2	3	1	3	3	3	3	3	4	3	1	2	1	elt.	100
Lengyel Zoltán ref.	1	1	1	2	3	2	1	1	2	1	1	1	1	jó	80
15 Leővey András ref.	1	2	1	3	3	3	3	2	3	2	1	2	2	els.	100
Medgyessy György ref.	1	1	1	2	1	2	1	1	2	1	1	1	1	jó	60
Semsey András ref.	2	2	1	3	3	3	2	2	3	1	1	2	1	els.	88
Szabó Gábor ref.	2	4	2	3	2	3	3	2	3	3	3	2	3	els.	100
Szabó Szabolcs ref.	2	3	1	2	2	3	3	1	3	1	3	1	2	els.	80
20 Szentpéteri József ref.	1	2	1	2	2	3	2	1	2	1	1	1	2	jó	80
Tompa Andor ref.	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	1	1	jel.	20
Zsáry Árpád ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	m.

Kilépett :

Kormos Endre ref. 1940 december 21 (24 P).

Összesen : 23.

V. osztály.

Osztályfőnök : Dr. Kiss Árpád.

A tanuló neve és vallása	Megaviselet	Rendszeret	Hittan	Magyar	Történelem	Latin	Német	Francia	Természettud.	Mennyiségtan	Tesztelés	Ált. tanulm. eredmény	Tandij
													P
Balkányi Tibor ref.	1	1	1	2	2	3	3	2	1	2	fm	els.	92
Farkas István r. k.	1	1	1	2	2	1	1	1	1	1	1	jel.	m.
Fazekas Lajos r. k.	1	1	1	2	2	2	2	2	1	2	1	jó	40
Hankiss János ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	60
5 Kiss Ernő ref.	2	3	2	4	3	3	4	4	2	3	1	elt.	100
Kmetz Imre ref.	2	2	1	3	3	3	3	3	2	3	1	els.	100
Kovács István ref.	2	2	1	3	4	3	4	4	2	3	1	elt.	100
Neudold József ref.	1	2	1	3	3	3	2	3	1	3	1	els.	100
Padits Pál r. k.	1	1	1	2	2	2	3	2	1	2	1	jó	80
10 Straub János ref.	1	1	1	2	2	3	2	2	1	2	1	jó	60
Szanyi Gyula ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	20
Sztanó Lajos ev.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	kit.	60

Összesen : 12.

A tanuló neve és vallása	Magaviselet	Rendszeret	Hittan	Magyar nyelv	Történelem	Latin nyelv	Német nyelv	Francia nyelv	Bölcsészet	Természettan	Mennyiségtan	Rajz	Testnevelés	Áll. tanulm. eredmény	Tandij
	P														
Abonyi Kálmán ev.	2	2	1	4	4	3	3	3	3	3	3	1	1	elt.	100
nemes Adám Geyza ref.	1	2	1	3	3	3	2	2	3	2	2	2	1	els.	80
Borsos Béla r. k.	1	1	2	2	2	3	1	1	2	2	2	2	1	jó	100
Faragó Endre ref.	1	1	1	2	2	2	1	1	2	1	2	1	1	jó	64
5 Forster Miklós ev.	1	1	1	2	3	2	2	2	2	2	2	1	1	jó	60
Gyarmathy Miklós ref.	1	2	1	3	3	3	3	2	3	3	3	1	1	els.	100
Gyöngyösy Róbert r. k.	2	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1	els.	100
Jeney-Király Kázmér ref.	2	2	1	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1	els.	100
Kovács Gábor ref.	1	2	1	2	2	3	2	2	2	1	2	2	1	jó	52
10 Székely Károly ref.	1	2	1	2	2	3	3	3	2	3	3	2	1	els.	100
Tárkányi Endre ref.	3	3	2	3	3	3	3	3	3	3	4	3	1	elt.	100
Tóth Elemér r. k.	1	1	1	2	2	3	1	1	2	1	1	1	1	jó	80
Vajda Gábor ref.	2	2	1	4	3	3	3	3	3	3	3	3	1	elt.	100
Varga Miklós ref.	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1	2	1	1	jó	40
15 Varga Sándor ref.	1	1	1	3	3	3	3	1	2	2	3	2	1	els.	m.

Összesen : 15.

TUDNIVALÓK : 1. Akinek általános tanulmányi eredménye kitűnő és magaviselete jeles, annak nevét **vastagabb betűkkel**,

akinek általános tanulmányi eredménye és magaviselete jeles, annak nevét **dőlt betűkkel** nyomtattuk.

2. Aki minden tárgyból legalább elégséges, felsőbb osztályba léphet.

3. Aki egy tárgyból elégtelen, minden folyamodás nélkül javítóvizsgálatot tehet az arra kitűzött időben.

4. Aki két, három vagy négy tárgyból elégtelen, vagy ha a javítóvizsgálaton nem felelt meg, tanulmányait csak az osztály megismétlésével folytathatja. Ugyiszintén az is, aki két egymást követő osztályt má javítóvizsgálattal végzett és a következő osztályban egy tantárgyból újból elégtelen érdemjegyet kapott.

5. Gimnáziumi tanulmányokat többé nem folytathat az, aki négy-né több tárgyból elégtelen, vagy ha gimnáziumi tanulmányai folyamán már két ízben ismételt osztályt és a második osztályismétlést követő tanévben tanulmányi eredménye egy tantárgyból elégtelen. Gimnáziumi tanulmányokat nem folytathat az az ismétlő sem, aki két, vagy több tárgyból elégtelen, vagy javítóvizsgálaton nem felelt meg.

6. A továbbhaladás megállapításánál a testnevelés, egészség, szépírás, gyorsírás, ének és rendszeret érdemjegye nem számít.

IX.

Érettségi vizsgálatok.

Intézetünk ebben az évben tartotta második érettségi vizsgálatát. Az írásbeli vizsgálatok időpontja 1941 május 15., 16. és 17-ike volt, a szóbelieké június 10. és 11-ike.

A vizsgálatok elnöki teendőit *Dr. Pap Károly* egyetemi ny. r. tanár, a Tanárképzőintézet elnöke látta el.

Írásbeli tételek voltak:

Magyarból: a) Nemzeti irodalmunk legismertebb népi alakjai a felújulás óta. b) Miért nem népesítette be története folyamán a magyar nép a kárpáti medencét?

Az irodalmi tételt 9, a történelmit 3 tanuló dolgozta ki. Eredmény: 6 jó, 4 elégséges és 2 elégtelen.

Latinból: Qu. Horatius Flaccus: Carm. II. 7. (Fordítás latinból magyarra). Jeles: 1, jó: 5 és elégséges: 6.

Németből: Rákosi Viktor: Elnémult harangok c. regényének egy részlete. (Fordítás németre.) Jeles: 4, jó: 3 és elégséges: 5.

A vizsgálatok eredménye a következő volt:

Jelesen érett: Varga Miklós (1, 8,33%).

Jól érett: nemes Ádám Geyza, Borsos Béla, Faragó Endre, Forster Miklós, Kovács Gábor és Tóth Elemér (6, 50%).

Érett: Gyarmathy Miklós, Székely Károly és Varga Sándor (3, 25%).

Nem felelt meg 1—1 tárgyból (latinból és történelemből) s ezért 1941 szeptember havában az intézetben tartandó javító érettségi vizsgálatra utasított: 2 tanuló (16,67).

Az érettségizett tanulók közül gépészmérnöki pályára készül 1, vegyészmérnökre 1, gazdálkodónak 1, tanárnak 1, katonai pályára 3, orvosira 1 és jogi pályára 2.

3. Felszerelés és gyarapodás az 1940. december hó 31-i állapot szerint.

Leltári szám	SZERTÁR	3			4		5		6			7		
		Gyarapodás az 1940. évben									Évvégi állapot			
		Vétel	Ajándék	Összesen	Érték		Vétel	Ajándék	Összesen	Érték				
					darab	Összesen				P	f	P	f	
I.	Bútorok	112	—	112	3967	49	413	—	413	16421	74			
II.	Házi és irodai felszerelés	12	—	12	76	62	195	3	198	1827	60			
III.	Számadási könyvek	6	6	12	59	26	166	24	190	434	71			
IV.	Tanári könyvtár	66	175	241	951	88	158	436	594	3371	08			
V.	Történeti és filológiai szertár	—	—	—	—	—	37	—	37	607	90			
VI.	Földrajzi szertár	15	—	15	97	86	51	1	52	607	35			
VIII.	Természettani szertár	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
IX.	Természettajzi és vegytani szertár	215	261	476	1547	50	380	483	863	3829	17			
X.	Mértani szertár	—	—	—	—	—	26	—	26	270	60			
XI.	Rajzszertár	—	—	—	—	—	27	—	27	93	60			
XII.	Tornaszertár	—	7	7	499	—	—	68	68	2825	—			
	Összesen :	426	449	875	7199	61	1453	1015	2468	30288	75			
	lfjusági könyvtár	236	19	255	477	30	675	36	711	1794	18			
	Összesen :	662	468	1130	7676	91	2128	1051	3179	32082	93			

4. Az iskola benépesülésének visszatekintő kimutatása.

Tanév	Osztályozott nyilvános tanulók								
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	I—VIII.
1936—37	23	—	—	—	15	—	—	—	38
1937—38	29	24	—	—	15	19	—	—	87
1938—39	33	26	22	—	—	15	19	—	115
1939—40	31	31*	25	21	—	—	13	18	139
1940—41	32	26	28	22	12	—	—	15	135

5. Az iskolai épületre és tartozékaira vonatkozó kimutatás.

1. Iskola udvar = 800 m². 2. Előkert = 550 m². 3. Az épület alagsora: altiszti lakás szobája = 24 m², altiszti lakás konyhája = 13 m², szertár = 13 m² + 40 m², rajzszerár = 18.7 m², pincék és raktárak összesen: 133 m², folyosó = 47.8 m². — 4. Az iskolaépület földszintje: Tantermek: I. o. = 54 m², III. o. = 37.5 m², IV. o. = 36 m² és VIII. o. = 36 m². Egyéb termek és helyiségek: gyakorló tanárok szobája = 19 m², ifj. könyvtár és olv. = 16 m², szertár = 25 m², folyosó = 31 m², WC és mosdó = 5.7 m². 5. Az ép. I. em.: Tantermek: II. o. = 33 m², V. o. = 30 m². Egyéb termek és helyiségek: igazgatói iroda = 30 m², irattár = 5.1 m², tanári szoba = 33 m², fogadó szoba = 22.5 m², orvosi rendelő = 17.5 m², előszoba = 26.5 m², mosdó = 3.1 m², folyosó = 12 m².

6. Az iskola egy helyisége sincs egyéb intézmény céljaira átengedve.

* Ezek közül 1 tanuló betegség miatt a II. félévben lett magántanuló és év végén magánvizsgálatot tett.

XI.

Tankönyvjegyzék.

a) Az 1940—41. iskolai évben használt tankönyvek jegyzékét lásd a mult évi Évkönyvben.

b) Az 1941—42. iskolai évre az I., II., III., IV., V. és VI. osztály részére megállapított tankönyvek jegyzéke.

I. osztály.

Gondán—Magasi—Nagy : Magyar olvasókönyv. I. o.

Nagy J. Béla : Magyar nyelvtan. I. o.

Karl—v. Temesy : A magyar föld és népe. I. o.

Jirka A. : Latin olvasókönyv. I. o.

Jámbor—Kemenes : Latin nyelvtan. I—VIII. o.

Greguss—Karl : Természetráaj. I. o.

Mérey—Hadarits—Sárközy : Mennységtan (számтан és mértan). I. o.

Harmat—Karvaly : Magyar fiúk nótáskönyve. I. o.

Cholnoky J. : Földrajzi iskolai atlasz. I. füzet.

A magyar helyesírás szabályai. (Hivatalos 1941. évi kiadás.)

II. osztály.

Gondán—Magasi—Nagy : Magyar olvasókönyv. II. o.

Nagy J. Béla : Magyar nyelvtan. II. o.

Karl—v. Temesy : A világrészek leíró földrajza. II. o.

Jirka A. : Latin olvasókönyv. II. o.

Jámbor—Kemenes : Latin nyelvtan. I—VIII. o.

Greguss—Karl : Természetráaj. II. o.

Mérey—Hadarits—Sárközy : Mennységtan (számтан és mértan). II. o.

Harmat—Karvaly : Magyar fiúk nótáskönyve. II. o.

Cholnoky J. : Földrajzi iskolai atlasz. II. füzet.

A magyar helyesírás szabályai. (Hivatalos 1941. évi kiadás.)

III. osztály.

Gondán—Magasi—Nagy : Magyar olvasókönyv. III. o.

Nagy J. Béla : Magyar nyelvtan III—IV. o.

Jírka A : Latin olvasókönyv. III. o.
Jámbor—Kemenes : Latin nyelvtan.
 I—VIII. o.
Thienemann—Schwartz : Német nyelv-
 könyv. III. o.
Marczinkó—v. Pálfi—Várady : A ma-
 gyar nemzet elbeszélő története.
 III. o.
Barthos—Kurucz : Egyet. tört. atlasz.
Karl—v. Temesi : Általános földrajz.
 III. o.

Cholnoky J. : Földrajzi iskolai atlasz.
 II. füzet.
Mérey—Hadarits—Sárközy : Mennyi-
 ségtan (számтан és mértan). III. o.
Öveges József : Kis fizika. III. o.
Harmat—Karvaly : Magyar fiúk nótás-
 könyve. III. o.
Bíró B. : Műalkotások ismertetése
 III—IV. o. (Uj kiadás.)
 A magyar helyesírás szabályai. (Hiva-
 talos 1941. évi kiadás.)

IV. osztály.

vitész Somogyi—Sul yok : Magyar iro-
 dalmi olvasókönyv. IV. o.
Arany János : Toldi. Magyarázatokkal
 ellátták : *Nagy—Péterffy*.
Nagy J. Béla : Magyar nyelvtan. III—
 IV. o.
Jírka A. : Latin olvasókönyv. IV. o.
Jámbor—Kemenes : Latin nyelvtan.
 I—VIII. o.
Thienemann—Schwartz : Német nyelv-
 könyv. IV. o.
Marczinkó—v. Pálfi—Várady : Az antik
 világ és a keresztény Európa tör-
 ténete a honfoglalásig. IV. o.

Barthos—Kurucz : Egyetemes törté-
 nelmi atlasz.
Bodrossi—Hoffer : Ásványtan. IV. o.
Mérey—Hadarits—Sárközy : Mennyi-
 ségtan. IV. o.
Bíró B. : Műalkotások ismertetése.
 III—IV. o. (Uj kiadás.)
Bárczi Gusztáv : Egészségtan. IV. o.
Radnai Béla : Az egységes magyar
 gyorsírás tankönyve. (Uj kiadás.)
 A magyar helyesírás szabályai. (Hiva-
 talos 1491. évi kiadás.)

V. osztály.

Vitéz Somogyi—Sul yok : Magyar iro-
 dalmi olvasókönyv. V. o.
Nagy J. Béla : Magyar nyelvi olvasó-
 könyv. V—VI. o.
Édes—Nagy : Szemelvények Titus
 Livius könyveiből. V. o.
Vézner K. : Lírai szemelvények. V. o.
Jámbor—Kemenes : Latin nyelvtan.
 I—VIII. o.
Thienemann—Schwartz : Német nyelv-
 könyv. V. o.
Kardeván Károly : A német nyelvtan
 kis tükre.

Bárczi Géza : Francia nyelvkönyv.
 V. o.
Marczinkó—v. Pálfi—Várady : A kö-
 zépkor és újkor története 896—
 1789-ig.
Greguss—Karl : Az élők világa. (Élet-
 tudomány.)
Mérey—Sárközy—Lovass : Algebra és
 mértan. V. o.
Bíró B. : Műalkotások ismertetése.
 V.—VI. o. (Rendkívüli rajzot tanulók
 számára.)

Segédkönyvek :

A magyar helyesírás szabályai. (Hivatalos 1941. évi kiadás.)

Wagner—Gaál—Oswald : Római régiségek és a róm. irod. tört. vázlata.

Kelemen : Német—magyar és magyar—német szótár.

Barthos—Kurucz : Egyet. tört. atlasz.

VI. osztály.

Vitéz Somogyi—Sulyok : Magyar irodalmi olvasókönyv. VI. o.

Nagy J. Béla : Magyar nyelvi olvasókönyv. V—VI. o.

Kuzmics : Szemelvények Cicero beszédeiből. VI. o.

Márkus : Szemelvények P. Vergilius Maro Aeneiséből. VI—VII. o.

Jámbor—Kemenes : Latin nyelvtan. I—VIII. o.

Thienemann—Schwartz : Német nyelvkönyv. VI.o.

Kardeván Károly : A német nyelvtan kis tükre.

Bárczi Géza : Francia nyelvkönyv. VI. o.

Marczinkó—v. Pálfi—Várady : A legújabb kor története a francia forradalomtól napjainkig. VI. o.

Horn József : Gazdasági és társadalmi ismeretek. VI. o.

Bodrossi Lajos : Vegytan. VI. o.

Mérey—Endrédy—Sárközi—Lovass : Mennyiségtan. VI. o.

Bíró Béla : Műalkotások ismertetése. V—VI. o. (Rendkívüli rajzot tanulók számára.)

Segédkönyvek.

A magyar helyesírás szabályai. (Hivatalos 1941. évi kiadás.)

Wagner—Gaál—Oswald : Római régiségek és a római irod. tört. vázlata.

Kelemen : Német—magyar és magyar—német szótár.

Bírkás : Francia—magyar és magyar—francia szótár.

Barthos—Kurucz : Egyetemes történelmi atlasz.

Lóky Béla : Négyjegyű logaritmuskönyv.

XII.

Tájékoztató az 1941—42. iskolai évről.

1. Az iskolai év kezdete. A nagyméltóságú VKM. 109.670/1938. IX. ü. o. számú rendeletével kiadott gimnáziumi Rendtartás értelmében a jövő iskolai év kezdésének rendje a következő: Szeptember 3-án d. e. 9 órakor lesz az *aluló tanártestületi értekezlet*. — Szeptember 4-én d. e. 9 órakor tartjuk meg a *javító*-, az esetleges *különbözeti és magánvizsgálatokat*. — Szeptember 5-én és 6-án d. e. 9 órától 1 óráig *beiratkozás*. A felvétel alkalmával minden tanulónak személyesen kell jelentkeznie. Az intézet előző évi tanulói a beiratkozáskor tanulmányi értesítőjüket mutatják be. Az elsősízből ide iratkozó tanuló személyesen és szülőjével vagy annak felnőtt megbízottjával köteles megjelenni s a következő okmányokat átadni: születési anyakönyvi kivonat, az előző tanulmányok elvégzéséről szóló bizonyítvány, himlőoltási és újraoltási bizonyítvány. Aki másantervű közép- vagy középfokú iskolából jelentkezik felvételre, az csak sikeres különbözeti vizsgálat után vehető fel. — Szeptember 9-én, d. e. 8 órakor évnnyitó *istentiszteletek*. Ezek után az iskolában a *tanév ünnepies megnyitása, tisztelgés a nemzeti zászló előtt, osztályrendezés, az iskolai rendszabályok ismertetése*. Szeptember 10-én d. e. 8 órakor megkezdődik a *rendes tanítás*.

2. Díjak. A beiratáskor 9.20 pengő felvételi díj és járulék fizetendő. Ezt az összeget a jeles és jó előmenetelű hadiárvák és hadigyámoltak nem fizetik, az elégséges előmenetelűek 8 pengőt fizetnek. A hadiárvák és hadigyámoltak azonban a beíráskor igényjogosultságukat igazolni kötelesek. A beíráskor kell fizetni a *filmdíjat* is, melynek teljes összege 3 pengő. A tandíjkedvezmény foka arányában ebből kedvezmény, illetőleg a hadigyámoltak, hadiárvák számára mentesség jár. Az újonnan középiskolába lépő tanulók ezenkívül 1 pengőt fizetnek a Tanulmányi Értesítőre. Ugyancsak a beíráskor fizetendő az Ellenőrzőkönyv ára is, ezidőszent 40 fillér. — A *tan- és fenntartási díj* nyilvános tanuló számára évi 100 pengő, mely öt részletben is fizethető: október, november, január, március, április hó 5-ig. Az a tanuló, aki a megfelelő díjrészletet a határidőig meg nem fizeti, tekintet nélkül a be nem fizetés okára, a tanulók sorából törlendő. A tanulók magaviseletének és előmenetelének, valamint a szülők anyagi helyzetének figyelembevételével *tandíjkedvezmény* adható. Folyamodni csak hivatalos nyomtatványon lehet, mely az osztályfőnöktől kérhető. Ezeknek a kérvényeknek a beadási határideje szeptember hó 15-e, illetőleg a II. félévre vonatkozóan február hó 10-e. A tandíjkedvezményt és mentességet a tanári testület adja a tanév tartamára. Ha a tandíjkedvezményt, illetőleg mentességet élvező tanuló a félévi osztályozó értekezlet eredménye szerint a feltételeknek többé nem felel meg, a második félévre a megfelelő magasabb díjtételű helyre sorozandó be. Csak azok folyamodhatnak, akik jeles vagy jó előmenetelűek, vagy ha elégséges rendűek is, több a jeles

és jó jegyük együttvéve, mint az elégséges. A felső osztályos elégségesrendűeknél további megszigorítás is van. A kedvezményes tandíjak a következők: évi 80, 60, 40, 20 pengő és teljes mentesség. Az I. o. tanulók az első félévben teljes mentességet, illetőleg 20 és 40 pengős kedvezményt nem kaphatnak. A jeles és jó előmenetelű hadiárva és hadigyámoltak bármely osztályúak is, tan- és fenntartási díjat nem fizetnek, de mentesésre való jogosultságukat beiratáskor a szülők igazolni tartoznak újkeletű Hadigondozási Igazolvány hiteles másolatával.

3. Diákruha, diáksapka. Az intézet a gazdasági viszonyokra való tekintettel az egyenruhát csak ajánlja, de nem teszi kötelezővé. Az intézeti diáksapka viselése azonban minden tanulónkra kötelező.

4. Az iskolai takarékbetétekre vonatkozó intézkedéseket ebben és a következő években a Diákkaptárszervezet veszi át. Beszámolóját I. Ifjúsági munka c. rovatban.

5. Tanszerek és tankönyvek. Az 1940—41. iskolai évben használandó tankönyvek jegyzékét Évkönyvünk 57—59. lapján közöljük. Megfelelő könyveket a tanulók legújabb kiadású, tiszta, jól használható példányokban szerezzék meg. A közölt könyveken kívül egyéb felszerelést (füzetek, írószer stb.) tanári utasítás előtt senki se vásároljon.

6. Ellenőrzőkönyv. A tanuló az iskolába lépés alkalmával önköltési áron (jelenleg 40 fillér) ellenőrzőkönyvet kap. Ez az ellenőrzőkönyv az iskolai rendszabályokon felül tartalmazza mindazokat a tudnivalókat, melyek a szülői házat az iskola rendjéről és szervezetéről általánosságban tájékoztatják. Az iskolai rendszabályokat a tanuló ellenőrzőkönyvében a szülő vagy helyettese, valamint az esetleges szállásadó aláírja és ezzel tudomásulvételüket elismeri s egyben kötelezi magát, hogy azokat maga is megtartja és a tanulóval is megtartatja. Az ellenőrzőkönyvet köteles a tanuló az iskolába naponként magával vinni.

7. Hivatalos órák a nagyszünetben hétfőn és csütörtökön délelőtt 10—12-ig.

Az iskola tanulóira a fegyelmi szabályok a nyári szünetben is kötelezők.

Tartalomjegyzék :

Dr. Éber János: A magyar reménykedés húsz esztendeje a debreceni fiúközépiskolák értesítőiben 1918—19-től 1938—39-ig. ---	3
I. Iskolánk	
A) létrejötte és bővülése ---	19
B) az 1940—41. iskolai évben ---	20
II. Iskolánk felügyeleti hatóságai ---	32
III. Az iskola személyzete: tanári kar ---	33
IV. Gyakorló tanárjelöltek ---	36
V. A könyvtárak és szertárak gyarapodása és állapota	40
VI. Ifjúsági munka ---	41
VII. Rendkívüli tárgyak ---	44
VIII. A tanulók névjegyzéke és érdemjegysorozata ---	45
IX. Érettségi vizsgálatok ---	51
X. Statisztikai adatok ---	52
XI. Tankönyvjegyzék ---	57
XII. Tájékoztató az 1941—42. iskolai évre ---	60
